

Mr Dejan Šuput
Istraživač-saradnik
Institut za uporedno pravo

udk: 796.05:615.035 (EU)
Primljeno 10.01.2008.

ZABRANA I SANKCIONISANJE DOPINGA U SPORTU U DRŽAVAMA EVROPSKE UNIJE

U ovom članku autor daje prikaz i analizu dokumenata Evropske unije koji zabranjuju doping u sportu i predviđaju akcije za suzbijanje te negativne pojave. Takođe, analizirani su propisi država članica Evropske unije koji zabranjuju doping u sportu i prikazana je struktura i mreža državnih organa i nevladinih organizacija koje se na osnovu propisa bore protiv dopinga u sportu.

Posebna pažnja u tekstu je posvećena Akcionom planu Evropske unije o borbi protiv droga za period od 2000. do 2004. godine koji, između ostalog, određuje i ciljeve koje EU treba da ostvari u oblasti suzbijanja dopinga. Potreba za uporednopravnom analizom propisa koji zabranjuju i sankcionišu upotrebu dopinga u državama članicama Evropske unije nastala je usled činjenice da je Narodna skupština Republike Srbije donela Zakon o sprečavanju dopinga u sportu krajem 2005. godine, čime je ispunjena međunarodnopravna obaveza preuzeta 28. februara 2001. godine kada je Savezna Republika Jugoslavija ratifikovala Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope. Oceni konkretnih zakonskih rešenja i budućoj primeni Zakona o sprečavanju dopinga u sportu trebalo bi da doprinese i poređenje rešenja iz tog Zakona sa odogovarajućim propisima država članica Evropske unije koje se nalazi u ovom tekstu.

Ključne reči: doping; sport; EU, sankcije

I Sport i doping u sportu

Sport predstavlja drevnu i izuzetno važnu društvenu delatnost koja je u drugoj polovini XX veka postala privredna grana u okviru

koje se ostvaruje ogroman profit. U poslednjih dvadeset godina stepen komercijalizacije sportskih aktivnosti dostigao je razmere koje do sada nisu zabeležene u istoriji¹. Sportisti koji se bave najpopularnijim sportovima postali su specifična vrsta robe koja se razmenjuje na tržištu, deonice sportskih klubova se prodaju i kupuju na svetskim berzama, vrednost prava zasnovanih na ugovorima o sponzorstvu velikih sportskih manifestacija dostiže iznose od više desetina miliona dolara, televizijske mreže plaćaju ogromne naknade za prenošenje utakmica, a proizvodnja i prodaja sportske opreme predstavlja jedan od najunosnijih poslova multinacionalnih kompanija. Takva komercijalizacija sporta uvećala je interesovanje akademske javnosti za sport, pre svega u oblasti izučavanja ekonomije, organizovanja poslovnih procesa i upravljanja sportskim aktivnostima (menadžment u sportu). Sa stanovišta ekonomije i menadžmenta sport se u današnje vreme posmatra kroz prizmu roba i usluga koje ga prate, a njegova vrednost se formira na tržištu baš kao vrednost bilo koje druge robe ili usluge. U takvim uslovima, isključivo vrhunski takmičarski rezultati koji donose pobjedu na prestižnim svetskim takmičenjima, predstavljaju garanciju da će sportski klubovi i kompanije koje ih sponzorišu ostvariti visoku zaradu. Zbog takvih okolnosti raste pritisak na sportiste kako bi stalno pobeđivali i opravdavali novac koji je investirani u njihov profesionalni razvoj. Trka za što boljim rezultatom, a samim tim i većim profitom, zahteva od sportista da prevaziđu svoje fizičke i fiziološke mogućnosti.

Tokom poslednje tri decenije u praksi je potvrđeno da je prevazilaženje fizičkih moći prosečno razvijenog i potpuno telesno sposobnog ljudskog bića, radi postizanja što boljeg takmičarskog rezultata, moguće samo upotrebom medicinskih i farmaceutskih sredstava. Upotreba tih sredstava otvorila je pitanje celishodnosti, etičnosti i dozvoljenosti sportskih takmičenja koja ugrožavaju zdravlje učesnika takmičenja. Osim toga, pošto je sport postao važna privredna aktivnost, postavilo se pitanje da li upotreba hemijski sintetisanih stimulativnih supstanci predstavlja vid prevare u okviru poslovne aktivnosti? Tako se usled sve brojnijih slučajeva u kojima sportisti koriste stimulativna hemijska sredstva postavilo pitanje

1 T. Slack, Studying the commercialization of sport - The need for critical analysis, nalazi se na web-stranici: <http://physed.otago.ac.nz/sosol/v1i1/v1i1a6.htm>

koje su ljudske radnje dozvoljene, a koje ne, i kakve sankcije treba predvideti kako bi se sprečile zloupotrebe u oblasti dopina u sportu? Davanje odgovora na navedena pitanja očekuje se od pravne nauke, a zatim i pravne prakse koja je već nastala ili upravo nastaje kroz stvaranje i primenu propisa koji uređuju oblast proizvodnje, prodaje, upotrebe i kontrole dozvoljenosti primene pojedinih hemijskih supstanci i medicinskih metoda u oblasti treninga sportista i sportskih takmičenja.

Veliki broj međunarodnih organizacija stvorio je konvencije o zabrani i suzbijanju dopinga u sportu, a mnogobrojne države sveta, kao članice tih organizacija, donele su propise koji zabranjuju upotrebu dopinga u sportu i predviđaju sankcije za prekršioce te zabrane.

Narodna skupština Republike Srbije donela je *Zakon o sprečavanju dopinga u sportu*² 14. novembra 2005. godine. Time je Republika Srbija ispunila međunarodnopravnu obavezu koju je preuzela 28. februara 2001. godine kada je Savezna Republika Jugoslavija³ ratifikovala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope*⁴. U poređenju sa većinom evropskih država Zakon je donet sa velikim zakašnjenjem, a njegovo donošenje i primena iziskuju poređenje sa odgovarajućim propisima država Evropske unije, kao organizacije u čije članstvo Republika Srbija nastoji da uđe.

2 Službeni glasnik Republike Srbije br. 101/05.

3 Od dana ratifikacije Konvencije do danas, više puta je menjan državnopravni status Republike Srbije. Prvo je 2003. godine Republika Srbija, na osnovu Ustavne povelje Srbije i Crne Gore („Službeni list SCG” 01/2003.), postala država članica Državne Zajednice Srbije i Crne Gore. Tri godine kasnije, Republika Srbija postala je pravni sledbenik bivše Srbije i Crne Gore, pošto su na referendumu održanom 21. maja 2006. godine građani Crne Gore odlučili da ta Republika istupa iz državne zajednice i postaje nezavisna država. Time su međunarodnopravne obaveze nastale ratifikacijom Konvencije protiv dopinga Saveta Evrope koju je 2001. godine izvršila Savezna Republika Jugoslavija prešle na Republiku Srbiju.

4 Ta Konvencija potpisana je od Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije još 1990 godine, a Zakonu o ratifikaciji Evropske konvencije protiv dopingovanja u sportu („Službeni list SFRJ-Međunarodni ugovori”, br.4/91) donet je 1991. godine, neposredno pre raspada SFRJ. Usled toga, sve države koje su nastale raspadom SFRJ naknadno su, de facto ponovo, svojim posebnim zakonima, ratifikovale tu Konvenciju.

II Propisi država Evropske unije koji predviđaju zabranu dopinga u sportu

Propisi koji se odnose na zabranu dopinga u sportu veoma se razlikuju od države do države. Evropska unija nije donela direktivu kojom bi naložila na koji način države članice Unije treba da pravnim normama zabrane i sankcionišu upotrebu dopinga u sportu, ali je većim brojem dokumenata, a pre svega dokumentom nazvanim „*Bela knjiga o sportu*”⁵ predvidela obavezu država da se preventivnim i represivnim merama bore protiv te negativne pojave.

O posvećenosti Evropske unije borbi protiv dopinga u sportu govori i sadržina *Akcionog plana Evropske unije (EU) o borbi protiv droga* za period od 2000. do 2004. godine⁶. Taj Akcioni plan donet je od strane Saveta Evropske unije, a između ostalog, određuje i ciljeve koje EU treba da ostvari u oblasti suzbijanja dopinga. Akcionim planom je određeno da na nivou čitave Unije treba: a) unaprediti informisanost najšire javnosti o doping u i posledicama koje on prouzrokuje; b) doprineti podizanju svesti lekara o ozbiljnosti problema koje prouzrokuje upotreba doping sredstava; c) uvesti i unaprediti koordinaciju zakonodavnih aktivnosti u oblasti dopinga; d) stvoriti preciznu definiciju dopinga i listu zabranjenih supstanci i standarde za testiranje na prisustvo tih supstanci; e) unaprediti zaštitu zdravlja mladih sportista.⁷

U istom dokumentu EU se naglašava da su države članice Evropske unije zajedno sa Evropskom Komisijom postigle saglasnost o potrebi razvoja novih mera koje će biti preduzete na nivou čitave Unije kako bi se na što efikasniji način upotrebile tzv. zajedničke evropske politike i harmonizovalo zakonodavstvo. Istaknuta je važnost saradnje država članica EU u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova, s obzirom na činjenicu da doping u sportu često obuhvata trgovinu drogom i drugim zabranjenim supstancama.

5 Reč je o dokumentu koji je usvojila Evropska komisija 11.07.2007. godine pod nazivom „White Paper on Sport”. Dokument se nalazi na web-stranici: http://ec.europa.eu/sport/whitepaper/wp_on_sport_en.pdf.

6 The EU Action Plan on Drugs 2000 - 2004, nalazi se na web-stranici: <http://www.emcdda.europa.eu/?nnodeid=1338>.

7 Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on a European Union Action Plan to Combat Drugs, nalazi se na web-stranici: http://ec.europa.eu/external_relations/drugs/ap00_04.pdf.

Posebnu važnost ima činjenica da je Akcionim planom EU naglašeno da problemu dopinga u sportu treba prići iz dva ugla posmatranja i delovanja. Tako dopingovanje profesionalnih sportista treba tretirati kao problem obavljanja jedne posebne profesije, a pravila koja se odnose na suzbijanje i kažnjavanje upotrebe dopinga u profesionalnom sportu treba da nastanu saradnjom država, sportskih organizacija i međunarodnih organizacija. Sa druge strane, ocenjeno je da borba protiv dopinga u amaterskom sportu treba da obuhvati veći broj uniformnih mera koje su već isprobane i potvrđene kao efikasne u borbi protiv upotrebe droge na evropskom tlu. U Akcionom planu posebno je ukazano na činjenicu ogromnog uticaja sportskih aktivnosti na ponašanje čitave javnosti pojedinog društva i na uticaj koji velike zvezde sportskih takmičenja imaju na ponašanje omladine i dece. Zbog toga, borbu protiv dopinga u sportu, treba posmatrati kao odličnu priliku za širenje i jačanje ideja i programa opšte borbe protiv upotrebe droge u svakodnevnom životu Evropljana, zaključuje se u Akcionom planu EU.

Uopšteno posmatrano, može se konstatovati da većina nacionalnih zakonodavstava država članica EU podstrek i pravni osnov za donošenje propisa koji zabranjuju doping pronalazi u *Konvenciji protiv dopinga Saveta Evrope*⁸, ili u odredbama *Antidoping pravilnika Olimpijskog pokreta*⁹. Pravila o zabrani dopinga, bilo da su predviđena posebnim zakonima o doping u oblasti sporta, bilo pravilima zakona koji uređuje sport u pojedinoj državi ili da su deo nekog šireg zakonskog teksta koji propisuje zabranu korišćenja i prometa droga, razlikuju se po tome na koji način određuju:

- prirodu kršenja pravila o zabrani upotrebe dopinga;
- vrstu i težinu sankcija za kršenje pravila o zabrani upotrebe dopinga;
- nadležnost državnih organa ili nevladinih organizacija i stručnih tela zaduženih za sprovođenje mera borbe protiv dopinga.

Kada je reč o pravnom regulisanju dopinga u državama članicama

8 Antidoping Convention, nalazi se na web-stranici: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/135.htm>.

U pravnom sistemu Republike Srbije ta konvencija Saveta Evrope nosi naziv Evropska konvencija protiv dopingovanja u sportu pošto je tako označena još u Zakonu o ratifikaciji Evropske konvencije protiv dopingovanja u sportu („Službeni list SFRJ-Međunarodni ugovori”, br.4/91).

9 Olympic Movement Antidoping Code, nalazi se na web-stranici: <http://www.gnoc.com/code.htm>.

Evropske unije postoje tri kategorije država.¹⁰ Njih čine države:

- koje nisu donele propise koji uređuju oblast dopinga;
- koje uređuju oblast dopinga u okviru nekog šireg zakonskog teksta (npr. odredbama Zakona o sportu ili Zakona o farmaceutskim proizvodima);
- koje su donele posebne zakone o borbi protiv dopinga.

U okviru Evropske unije postoje samo dve države koje nisu donele propise koji uređuju oblast dopinga u sportu. To su Irska i Luksemburg. To ne znači da je u tim državama dozvoljena upotreba doping sredstava, pošto nacionalne sportske federacije tih zemalja svojim propisima zabranjuju upotrebu dopinga u skladu sa međunarodnim pravnim dokumentima i standardima koje oni postavljaju. Osim toga, u tim državama se upravo odvijaju pripreme za unošenje izmena u odgovarajuće zakone kako bi se uredila oblast sankcionisanja upotrebe dopinga. U Irskoj se upravo pripremaju izmene i dopune zakona koji uređuju oblast zloupotrebe droga kako bi se ubuduće svi slučajevi dopinga mogli podvesti pod dejstvo odredbi tog zakona.¹¹ Irska je, pored Belgije, jedina država članica Evropske unije koja nije ratifikovala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope*.

Posebne propise o zabrani dopinga poseduju sledeće države EU: Belgija, Danska, Španija, Francuska, Grčka, Italija i Portugalija.

Sve ostale države članice Evropske unije uređuju oblast dopinga u sportu u okviru nekih drugih zakona, a ne posebnih zakona koji se odnose samo na doping. U Finskoj na primer, oblast dopinga uređena je odredbama Krivičnog zakona i Zakona o lekovima¹². U Nemačkoj se na doping primenjuju odgovarajuća pravila iz Zakona o farmaceutskim proizvodima (*Arzneimittelgesetz*). U Holandiji, zabranu dopinga predviđa Krivični zakon, Zakon o opijumu iz 1928. godine i Zakon o lekovima iz 1958. godine.

Raznolikost zakonskih tekstova i zakonskih rešenja kojima se u državama članicama Evropske unije uređuje zabrana upotrebe dopinga u sportu, i različitost sankcija propisanih za kršenje te zabrane, nameću potrebu za detaljnijim prikazom stanja u pojedinim državama. Tom

10 EU action in the fight against doping, nalazi se na veb-stranici: <http://www.blues.uab.es/~iceoa/doping/andreu4.htm>.

11 Ethical Aspects arising from Doping in Sport, nalazi se na veb-stranici: <http://www.unav.es/cdb/gee14.html>.

12 Finnish Medicine Act 395/1987 navedeno prema podacima sa web-stranice: http://europa.eu.int/comm/sport/action_sports/dopage/legal/b_legal_fin_en.html.

prilikom treba imati u vidu da su sve članice Evropske unije osim Belgije i Irske, ratifikovale *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope*, a da uspeh borbe protiv dopinga zavisi, ne samo od ispunjenja obaveza predviđenih Konvencijom i postojanja odgovarajućih propisa, već i od funkcionalnosti institucionalnog okvira za borbu protiv dopinga stvorenog na osnovu propisa. Zbog toga će uz prikaz pravnih normi različitih država biti opisano osnivanje i nadležnosti institucija zaduženih za borbu protiv dopinga u sportu.

1. Belgija

Belgija je jedna od retkih država koje su veoma rano donele poseban zakon koji uređuje materiju zabrane korišćenja dopinga. Zakon je donet 2. aprila 1965. godine, objavljen je u službenom glasilu Belgije 6. maja iste godine, i predvideo je zabranu upotrebe dopinga na sportskim takmičenjima.

Belgijski zakon određuje doping kao: "Upotrebu supstanci i sredstava koja veštačkim putem uvećavaju sposobnosti sportiste koji se priprema za takmičenje ili se takmiči, a pri tom mogu da naškode njegovom duševnom ili somatskom zdravlju". Zabrana korišćenja dopinga i sankcije za kršenje zabrane primenjuju se kako na sportistu koji koristi doping, tako i na osobe koje mu pomažu ili omogućavaju da se služi doping sredstvima. Zakonom su previđene sledeće sankcije:

- diskvalifikacija sa sportskog takmičenja,
- privremena i trajna suspenzija sa sportskih borilišta,
- kazna zatvora u trajanju od osam dana.

Zakon predviđa sprovođenje kontrole sportista kako bi se otkrilo da li koriste doping sredstva. Za kontrole koje se sprovode pre, za vreme i posle sportskih takmičenja, zadužena su tela i organi koje osniva Ministarstvo zdravlja Belgije. Analize uzoraka uzetih od sportista mogu se vršiti samo u laboratorijama koje poseduju sertifikat koji izdaje država. Zakon takođe predviđa osnivanje Potkomiteta za borbu protiv dopinga koji se nalazi pod okriljem Ministarstva zdravlja. Potkomitet je stvoren kako bi davao uputstva i smernice o svim aspektima borbe protiv dopinga, kako bi pružao savete u vezi sa listom zabranjenih supstanci, procedurom uzimanja i analize uzoraka i izdavanjem sertifikata ovlašćenim laboratorijama. Potkomitet sve navedene aktivnosti vrši bilo po sopstvenoj inicijativi, bilo po zahtevu i uputstvima Ministra zdravlja.

Posle ustavnih promena do kojih je u Belgiji došlo 1980. godine,

koncipiranje i sprovođenje zdravstvene politike, čiji je sastavni deo i borba protiv dopinga, preneto je u nadležnost dveju nacionalnih zajednica koje postoje u Belgiji. Savet flamanske nacionalne zajednice usvojio je Odluku o javnoj politici u oblasti sporta i zaštite zdravlja¹³ koja ukida dejstvo Zakona iz 1965. godine. Tom odlukom osnovan je Flamanski potkomitet za borbu protiv dopinga, u čiju nadležnost je preneto donošenje propisa za borbu protiv dopinga. S druge strane, francuska nacionalna zajednica je nastavila da primenjuje Zakon donet 1965. godine, a po ugledu na flamansku zajednicu, formirala je svoj Potkomitet za borbu protiv dopinga.

Kako bi došlo do harmonizacije propisa koji se odnose na oblast dopinga u čitavoj Belgiji i kako bi se ostvarila primena zajedničkih mera borbe protiv dopinga na nivou cele države, u februaru 1991. godine je potpisan *Sporazum o saradnji flamanske i francuske nacionalne zajednice*.

Konačno, Belgija je 16. novembra 1989. godine potpisala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope*, ali je još uvek nije ratifikovala.

2. Danska

Danska je ratifikovala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* 16. novembra 1989. godine i ubrzo posle ratifikacije počela je da ispunjava obaveze predviđene Konvencijom. Tako je tokom 1993. godine u Danskoj donet poseban Zakon protiv dopinga koji zabranjuje upotrebu medicinskih i farmaceutskih proizvoda u svrhe dopinga. Zanimljivo je da nadzor nad sprovođenjem Zakona protiv dopinga u ovoj državi, pored Ministarstva zdravlja, sprovodi i Ministarstvo kulture. Početkom 1999. godine Zakon protiv dopinga je izmenjen i dopunjen.¹⁴ U skladu sa neintervencionističkom politikom Vlade Danske u oblasti sporta, primena propisa koji se odnose na doping prepuštena je sportskim udruženjima i pokretima. U okviru Sportske konfederacije Danske osnovan je Nadzorni odbor za doping koji sprovodi politiku borbe protiv dopinga i prati slučajeve korišćenja dopinga. Postoji poseban sud nezavisan od Sportske konfederacije Danske koji je nadležan da odlučuje o otkrivenim slučajevima korišćenja dopinga. U Danskoj se za kršenje pravila o zabrani dopinga, prekršiocima izriču isključivo disciplinske sankcije.

13 Odluka je slična uredbi koju u našem sistemu državne uprave donosi Vlada Republike Srbije.

14 Anti-doping Legal aspects – Denmark, nalazi se na veb-stranici: http://europa.eu.int/comm/sport/action_sports/dopage/legal/b_legal_dk_en.html.

3. Španija

Zakon o sportu koji je u Kraljevini Španiji donet 15. oktobra 1990. godine pod brojem 10/1990, propisuje veliki broj pravila vezanih za sportske aktivnosti koje se odvijaju u toj državi. Na osnovu tog zakona Agenciji za sport Vlade Kraljevine Španije povereno je da se stara o sprovođenju mera prevencije, kontrole i represije u vezi sa dopingom¹⁵. Zakon predviđa da su svi sportisti obavezni da se podvrgnu testovima za utvrđivanje korišćenja dopinga u vreme takmičenja i van vremena takmičenja. Pozitivan rezultat na testu povlači primenu disciplinskih sankcija.

Pored Zakona o sportu, propisi relevantni za oblast suzbijanja dopinga u Španiji su i Kraljevski dekreti¹⁶. Među njima, najvažniji je Kraljevski dekret broj 48/1992 iz januara 1992. godine kojim se osniva Nacionalni antidoping komitet i utvrđuju ciljevi rada i zadaci tog komiteta. Osim toga, veoma je bitna i Rezolucija od 11. februara 1997. godine koja određuje listu zabranjenih doping sredstava i metoda.

Krajem 2006. godine Parlament Kraljevine Španije izglasao je Zakon o zaštiti zdravlja i borbi protiv dopinga u sportu koji je stupio na snagu 23.2.2007. godine.¹⁷ Taj Zakon je donet i osmišljen kao sredstvo pomoću koga treba zaštititi zdravlje i integritet sportista time što će se na osnovu Zakona otkrivati, goniti i kažnjavati oni pojedinci i ustanove koji su uključeni u postupak primene doping sredstava u sportu i ona lica koja se bave proizvodnjom i trgovinom doping sredstava. Zakonom je osnovana Nacionalna antidoping agencija Kraljevine Španije¹⁸, a uvedene su nove, veoma stroge sankcije za sportiste koji koriste nedozvoljena doping sredstva.

U skladu sa Zakonom o zaštiti zdravlja i borbi protiv dopinga u sportu, sportisti za koje se dokaže da su koristili nedozvoljena doping

15 U španskom zakonu se umesto reči doping koristi široka formulacija: "u vezi sa sprečavanjem upotrebe zabranjenih supstanci i zabranjenih metoda namenjenih za veštačko uvećavanje fizičkih i psihičkih sposobnosti takmičara u cilju postizanja boljih rezultata". Na taj način izbegnuto je korišćenje reči doping u tekstu Zakona o sportu, a sama pojava o kojoj je reč označena je opisno, te je samim tim i definisana za potrebe primene tog zakona. Navedeno prema podacima sa web-stranice: http://europa.eu.int/comm/sport/action_sports/dopage/legal/b_legal_e_en.html.

16 To je opšti pravni akt izvršne vlasti u Španiji koji je sličan uredbi.

17 Spain enacts tough anti-doping law, nalazi se na web-stranici: <http://www.smh.com.au/news/Sport/Spain-enacts-tough-antidoping-law/2007/02/24/1171734059452.html>.

18 Spain enacts anti-doping law, nalazi se na web-stranici: <http://www.msnbc.msn.com/id/1729961>.

sredstva, mogu biti kažnjeni diskvalifikacijom sa sportskih takmičenja u trajanju od tri meseca do četiri godine i novčanom kaznom u visi od 1500 do 12000 eura, dok kazna zatvora za takve delikte uopšte nije predviđena. Obrazlažući takvo rešenje propisano Zakonom, španski ministar za sport Jaime Lissavetzky naveo je da nema potrebe i racionalnog opravdanja da se sportisti zbog kršenja zabrane upotrebe dopinga kažnjavaju zatvorskim kaznama, pošto se na njih, osim sankcija predviđenih Zakonom, primenjuju i veoma stroge sankcije predviđene pravilima sportskih organizacija i udruženja čiji su oni članovi.¹⁹ Umesto toga, kazna zatvora u trajanju od šest meseci do dve godine, predviđena je za one koji izdavanjem lekarskih recepata i drugim radnjama podstiču, omogućavaju ili pomažu upotrebu zabranjenih doping sredstava među sportistima.²⁰ Time se čini pokušaj da se represivnim merama odvrate od nedozvoljenih radnji, ali i kazne oni koji se nalaze iza scene na kojoj se odvijaju sportska takmičenja, tj. oni koji od prodaje i primene zabranjenih doping sredstava zarađuju velike svote novca.²¹ Kakve rezultate će ostvariti Zakon o zaštiti zdravlja i borbi protiv dopinga u sportu, ostaje tek da se vidi u godinama koje dolaze, ali je već sada jasno da on upotpunjuje i usavršava pravni mehanizam za borbu protiv dopinga koji u Kraljevini Španiji postoji još od ranih 90-ih godina XX veka.

Španija je ratifikovala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* 20. maja 1992. godine.

19 Spain enacts anti-doping law, op.cit.

20 Maja 2006. godine španska policija izvršila je pretres jedne privatne klinike u Madridu za koju se sumnjalo da je omogućavala velikom broju sportista korišćenje doping sredstava. Tom prilikom utvrđeno je da je pedesetšest sportista koristilo tu kliniku radi upotrebe dopinga, a tokom pretresa je zaplenjena veća količina steroida, hormona, supstance EPO, 100 pakovanja zaleđene ljudske krvi i razne opreme koja se koristi za primenu doping metoda. Takođe su zaplenjeni priručnici o doping metodama i medicinska dokumentacija o sprovedenim doping terapijama. Analizom zaplenjene medicinske dokumentacije ispostavilo se da je među sportistima koji su koristili usluge madridske klinike bilo najviše biciklista i atletičara. Pet lekara je tom prilikom kažnjeno za prekršaje iz oblasti ugrožavanja javnog zdravlja, ali niko nije bio krivično gonjen ili kažnjen. Taj događaj dodatno je podstakao Španiju da intenzivira rad na pripremi i donošenju Zakona i presudno je uticao na donošenje odluke da se propišu zatvorske kazne za one koji omogućavaju ili podstiču upotrebu dopinga u sportu.

21 Osim lekara i farmaceuta misli se još i na fizioterapeute, kondicione trenere, nutricioniste i sve druge stručnjake koji mogu uz određenu novčanu nadoknadu, ali i bez nje da omoguće sportistima korišćenje zabranjenih doping sredstava i metoda.

4. Francuska

Stvaranje odgovarajućeg pravnog okvira za borbu protiv dopinga u Francuskoj je započelo još 1965. godine donošenjem Zakona broj 65-412. Tim zakonom proklamovana je zabrana upotrebe stimulativnih sredstava na sportskim takmičenjima i uspostavljena je procedura za sprovođenje kontrole sportista. Iako je zakonom predviđena mogućnost izricanja sankcija prekršiocima zabrane upotrebe dopinga, u stvarnosti je dejstvo tog zakona bilo zanemarljivo. Osnovni problem bio je u tome što je francuski zakon predviđao da se pre izricanja sankcije mora dokazati da je sportista kod koga je otkriveno prisustvo doping sredstava, ta sredstva dobrovoljno i svesno uneo u svoj organizam. Svima koji su imali prilike da u nekom sudskom postupku prisustvuju izvođenju dokaza jasno je koliko je teško dokazati takvu činjenicu tj. okolnost.

Neprimenljivost odredbi Zakona broj 65-412 dovela je do toga da je 1989. godine taj zakon zamenjen Zakonom o prevenciji i kažnjavanju upotrebe doping sredstava u sportu. Zakon iz 1989. godine sadržao je novu zakonsku definiciju doping prekršaja, koji više nije predstavljao samo upotrebu nedozvoljenih doping sredstava od strane sportista, već i svako posredovanje u korišćenju, ili omogućavanje korišćenja doping sredstava. Time je odgovornost za kršenje zabrane upotrebe dopinga proširena na trenere, fizioterapeute i sportske lekare koji na bilo koji način uzmu učešće u pripremama sportiste za korišćenje dopinga. Na osnovu Zakona o prevenciji i kažnjavanju upotrebe doping sredstava u sportu, u Francuskoj je osnovan Nacionalni savet za borbu protiv dopinga, i doneta su uputstva o sprovođenju antidoping kontrole. Zakon je propisao niz administrativnih i kaznenih mera koje se primenjuju na njegove prekršiioce.

Deset godina po donošenju Zakona o prevenciji i kažnjavanju upotrebe doping sredstava u sportu, u Francuskoj je donet Zakon o zaštiti zdravlja sportista i borbi protiv dopinga²². Odredbe tog zakona stvorile su osnov za sveobuhvatnu borbu protiv dopinga u francuskom sportu. Osim što predviđaju mere za zaštitu zdravlja sportista, odredbe Zakona propisuju obavezu sprovođenja preventivnih kampanja za suzbijanje dopinga. Zakonom je osnovan Savet za prevenciju i borbu protiv dopinga kao nezavisno telo koje objedinjuje rad stručnjaka iz oblasti prava, medicine, prirodnih nauka i sporta. Taj savet odgovoran je za sprovođenje mera prevencije, vođenje medijskih i drugih kampanja za borbu protiv

22 Zakon broj 99-223, Službeni list Francuske, 24.mart 1999. (p. 4399).

dopinga i istraživanja u oblasti prevencije i suzbijanja dopinga. Zakon je predvideo da će kontrolu upotrebe dopinga od strane sportista moći da obavljaju samo lekari koji poseduju licencu Ministarstva za omladinu i sport. Takve kontrole mogu se sprovoditi za vreme sportskih takmičenja i van njih. Podaci do kojih se dođe prilikom kontrole prosleđuju se na dalje postupanje sportskim savezima, policiji i državnim organima nadležnim za borbu protiv prevara. Što se izricanja disciplinskih sankcija tiče, Zakon je predvideo da su u prvom stepenu nadležna sportska udruženja, u drugom stepenu Savet za prevenciju i borbu protiv dopinga, a konačnu odluku po žalbama donosi Državni savet Francuske²³.

Sagledavanjem navedenih propisa postaje očigledno da Francuska poseduje veoma precizan i kompleksan pravni okvir za sprovođenje borbe protiv dopinga. Osim toga, ta država je 21. januara 1991. godine ratifikovala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* i time preuzela obavezu poštovanja standarda predviđenih tom konvencijom.

5. Grčka

U ovoj državi je materija dopinga prvi put uređena Zakonom o organizaciji vannastavnih sportskih aktivnosti koji je donet 1975. godine pod brojem 75. Tim zakonom je između ostalog propisana zabrana upotrebe stimulativnih sredstava u svim sportskim disciplinama, predviđene su sankcije za kršenje zabrane, i po prvi put je objavljena lista nedozvoljenih doping sredstava. Krivične sankcije predviđene su članom 58. Zakona o organizaciji vannastavnih sportskih aktivnosti, a mogu se izreći trenerima, lekarima, fizioterapeutima i svim drugim osobama koje omogućavaju sportistima da koriste zabranjena doping sredstva. Za sportiste koji prekrše zabranu, predviđene su disciplinske i prekršajne sankcije.

Jedanaest godina nakon donošenja Zakona o organizaciji vannastavnih sportskih aktivnosti, 1986 godine, u parlamentu Republike Grčke izglasan je Zakon o sprečavanju i kažnjavanju nasilja na sportskim borilištima. Tim zakonom je dopunjena lista zabranjenih doping sredstava, predviđen postupak kontrole sportista i određen veći broj sankcija. Novina predviđena Zakonom o organizaciji vannastavnih sportskih aktivnosti odnosila se na sportove u kojima se koriste konji. Do donošenja tog zakona zabrani upotrebe dopinga bili su podvrgnuti samo jahači, a od njegovog donošenja zabrana se odnosi i na konje koji učestvuju na takmičenju. Lista

23 To je telo koje samo nosi naziv Savet, a zapravo predstavlja Upravni sud koji rešava upravne sporove u Francuskoj i uživa izuzetno veliki ugled.

zabranjenih doping sredstava predviđena pomenutim zakonom, objavljena je u Službenom listu Republike Grčke 18. oktobra 1987. godine i od tada se redovno ažurira. Svake godine na listu se dodaju nove supstance i metodi.

Zakonom broj 2371-2 iz septembra 1996. godine Republika Grčka uvela je u svoj pravni sistem norme *Konvencije protiv dopinga Saveta Evrope*. Tu konvenciju Grčka je prethodno ratifikovala 6. marta 1996. godine.

6. Italija

U Italiji je zakon koji se odnosi na zabranu dopinga donet još 1950. godine pod nazivom Zakon o zaštiti zdravlja u sportu. Tim zakonom, nadležnost za borbu protiv dopinga poverena je Italijanskoj federaciji za sportsku medicinu koja predstavlja deo Olimpijskog komiteta Italije. Ta federacija je prve kontrole sportista sprovela na Olimpijskim igrama u Rimu 1960. godine. Potom su, 1971. i 1988. godine, doneti novi zakoni koji su zamenili stari Zakon o zaštiti zdravlja u sportu. Međutim, bilo je dosta problema i nedoslednosti u primeni novih zakona od strane sportskih saveza, tako da je Olimpijski komitet Italije 22. jula 1988. godine doneo direktivu za primenu Zakona. Ta direktiva je obavezala sportske saveze da standardizuju norme i procedure vezane za utvrđivanje prisustva doping sredstava u telu sportista. Isti dokument nametnuo je obavezu poštovanja minimalnih standarda prilikom određivanja liste zabranjenih doping sredstava i predvideo ujednačavanje primene sankcija koje je propisao Međunarodni olimpijski komitet. Osim toga, Olimpijski komitet Italije je potpisao multilateralni sporazum sa jedanaest najvećih sportskih organizacija te države kako bi pojačao mere borbe protiv dopinga.

Međutim, uprkos svim dotadašnjim naporima uloženim kako bi se upotreba doping sredstava u italijanskom sportu smanjila, nije bilo značajnijih rezultata u oblasti suzbijanja upotrebe dopinga, već se broj sportista koji su uzimali doping sredstva konstantno povećavao. Jedan od razloga za takvo stanje bilo je i sve veće učešće struktura organizovanog kriminala (pre svega sicilijanske i kalabrijske mafije) na ilegalnom tržištu farmaceutskih sredstava koja se koriste za doping u sportu. Podaci do kojih je došla italijanska Antimafija istražna direkcija²⁴ govore o tome da organizovane kriminalne grupe trguju zabranjenim doping sredstvima, ne

24 Antimafija istražna direkcija je državni organ Republike Italije zadužen za vršenje preventivnih istraga u oblasti organizovanog kriminaliteta. Vidi u: Ignjatović Đ.: Organizovani kriminalitet, Beograd, Policijska akademija, 1998.

samo u toj državi, već i širom evropskog kontinenta²⁵.

Ulazak mafije na ilegalno tržište doping sredstava, i njeno mešanje u organizovanje i odvijanje sportskih takmičenja, podstaklo je italijanskog zakonodavca da doping u sportu predvidi kao krivično delo. Još Zakonom broj 401 donetim 13. decembra 1989. godine²⁶ uvedene su krivične sankcije za krivično delo *prevare na sportskim takmičenjima*²⁷. Zakon je predvideo da krivično delo *prevare na sportskom takmičenju* čini svako ko uz pomoć neprimerenih sredstava pokuša da postigne sportski rezultat različit od onog rezultata koji bi postigao na osnovu takmičenja zasnovanog na principima fer borbe. Time je, na indirektan način, svaka upotreba dopinga u sportu predviđena kao krivično delo.

Posle tog zakonodavnog poteza, Italija je 12. februara 1996. godine ratifikovala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope*, a potom je preduzela i sve potrebne mere kako bi ispunila obaveze iz Konvencije. U tom cilju je pokrenut veći broj inicijativa koje su se odnosile na prevenciju, kontrolu i iskorenjivanje dopinga u italijanskom sportu.

Tokom 1997. godine celokupan mehanizam za borbu protiv dopinga je unapređen, a svi organi koji su do tada bili zaduženi za borbu protiv dopinga su reorganizovani. Centralizovana je koordinacija svih aktivnosti za borbu protiv dopinga na teritoriji Italije, uspostavljen je Potkomitet za nenajavljene kontrole uzoraka krvi sportista, stvorena je Kancelarija za borbu protiv dopinga i Komisija za istrage u oblasti dopinga. Navedene aktivnosti državnih organa i sportskih organizacija Republike Italije dovele su do toga da je u septembru 1998. godine donet Zakon o borbi protiv dopinga i zaštiti zdravlja u oblasti sportskih aktivnosti. Taj Zakon predvideo je upotrebu dopinga kao krivično delo i odredio krivične sankcije koje se mogu izreći sportistima potpuno nezavisno od izricanja disciplinskih sankcija predviđenih pravilima sportskih organizacija.

Isti zakon je izmenjen i dopunjen Zakonom broj 376. donetim 14.

25 Organised Crime is in control of Doping Trade, nalazi se na veb-stranici: <http://www.buzzle.com/editorials/9-21-2005-77286.asp>.

26 Taj zakon propisuje pravila i mere za borbu protiv ilegalnog klađenja i nameštanja sportskih rezultata. Njegova primena usmerena je ka očuvanju principa poštenog sportskog takmičenja zasnovanog na fer pleju i jednakosti svih takmičara. Osnovni cilj donošenja zakona bio je da se smanje prevare i zloupotrebe u profesionalnom sportu.

27 Respect by Italy of the Antidoping Convention, nalazi se na veb-stranici: http://www.coe.int/T/E/cultural_co-operation/Sport/Monitoring_fulfillment/Antidoping_Convention/1.Italy.asp.

decembra 2000.godine²⁸. Izmene su se odnosile na pooštavanje krivičnih sankcija, tako da je sportistima koji koriste doping sredstva moguće izreći novčanu kaznu u visini od pet miliona do sto miliona lira (50 000\$), ili kaznu zatvora u rasponu od tri meseca do tri godine. Pooštrene su i sankcije za sve one koji omogućavaju sportistima da koriste doping sredstva, trguju doping sredstvima ili navode sportiste da ih koriste. Učiniocima tih radnji može se izreći zatvorska kazna u trajanju od dve do šest godina, ili novčana kazna u visini od deset do stopelest miliona lira. Time je Italija postala prva, a do novembra 2005. godine²⁹ bila je i jedina država sveta u kojoj sportisti mogu otići u zatvor zbog upotrebe dopinga³⁰.

7. Portugalija

U ovoj državi materija dopinga regulisana je Zakonom broj 1/90 donetim 13. januara 1990. godine.³¹ Iako je Zakon zvanično označen samo brojem 1/90, u Portugaliji je poznatiji pod imenom Zakon o sportskom sistemu. Taj zakon predstavlja najvažniji portugalski propis iz oblasti sporta, koji pruža pravni osnov za donošenje većeg broja uredbi i postavlja osnove za uređenje celokupnog sportskog sistema Portugalije. Članovi pomenutog zakona propisuju materijalna pravila i postupak za preduzimanje mera borbe protiv dopinga. U skladu sa Zakonom o sportskom sistemu predviđeno je da Odeljenje za sportsku medicinu, koje postoji u okviru Ministarstva zdravlja, pruža logističku podršku obavljanju doping kontrola i testova.

Postupak sprovođenja kontrola uređen je posebnim Zakonom br. 183/97 koji propisuje zabranu upotrebe doping sredstava svim sportistima koji su članovi sportskih saveza Portugalije. Taj zakon precizno definiše proceduru testiranja sportista na prisustvo doping sredstava u telu i uređuje postupak izricanja disciplinskih sankcija.

Kao država članica Saveta Evrope, Portugalija je 17. marta 1994. godine ratifikovala *Konvenciju protiv dopinga*.

28 Italy Antidoping Law 376/2000, nalazi se na veb-stranici: http://www.coe.int/T/E/Cultural_Cooperation/Sport/Resources/ITLegislation.asp.

29 Zakon o sprečavanju dopinga u sportu donet je 21. novembra 2005. godine u Republici Srbiji. Taj zakon predviđa krivično delo upotrebe doping sredstava. Njegovim donošenjem postalo je moguće da se i u Srbiji sportistima koji koriste doping sredstva izrekne zatvorska kazna.

30 Sports doping now illegal in Italy, nalazi se na veb-stranici: http://www.ananova.com/news/story/sm_118751.html?nav_src=newsIndexHeadline.

31 Navedeno prema podacima sa web-stranice: http://europa.eu.int/comm/sport/action_sports/dopage/legal/b_legal_p_en.html.

8. Litvanija

Litvanija od 20. decembra 1995. godine poseduje Zakon o fizičkoj kulturi i sportu³². Član 46. tog zakona zabranjuje upotrebu doping sredstava. Zabrana upotrebe dopinga ne odnosi se samo na sportiste, već obuhvata trenere, fizioterapeute, lekare i sve druge pojedince koji imaju veze sa sportistima i njihovim radom. Tim osobama se zakonom zabranjuje da:

- putem lekarskih recepata prepisuju sportistima upotrebu zabranjenih doping sredstava;
- ohrabruju sportiste da koriste doping sredstva i doping metode;
- prisiljavaju sportiste na korišćenje doping sredstava i metoda.

Poseban stav pomenutog člana zakona predviđa da se zabrana upotrebe doping sredstava, osim ljudi, odnosi i na konje koji su namenjeni sportskim takmičenjima.

Kontrola upotrebe dopinga litvanskim zakonom poverena je posebnoj komisiji čije članove imenuje Vlada Republike Litvanije. Osim toga, Zakon ostavlja mogućnost da kontrolu sprovedu i predstavnici međunarodnih sportskih federacija koje deluju na osnovu sopstvenih pravila.

Sankcije za kršenje zabrane upotrebe dopinga nisu određene Zakonom o fizičkoj kulturi i sportu. U poslednjem stavu člana 46. Zakona nalazi se upućujuća norma koja predviđa da će se na sve prekršioce zabrane korišćenja dopinga primeniti sankcije koje su propisane pravilima međunarodnih sportskih organizacija i pravilima nacionalnih sportskih udruženja Litvanije. To znači da se litvanskim sportistima koji prekrše zabranu upotrebe dopinga, mogu izreći samo disciplinske sankcije.

Litvanija je, baš kao i većina država članica Evropske unije, prvo potpisala, 1. aprila 1993. godine, a zatim i ratifikovala, 17. maja 1996. godine, *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope*.

9. Letonija

U Letoniji postoji duga tradicija zakonskog regulisanja sportskih aktivnosti. Prvi zakon iz te oblasti donet je još 5. maja 1936. godine pod nazivom Zakon o fizičkoj kulturi i sportskim organizacijama³³. Međutim, on nije sadržao odredbe o doping u pošto je u to vreme doping bio minimalno

32 Law on Physical Culture and Sport No. I-1151, nalazi se na veb-stranici: <http://www.kksd.lt/index.php?-91880427>.

33 National report on laws affecting sport in Latvia, nalazi se na veb-stranici: www.lsp.lv/documents/National_Report_on_Laws_Affecting_Sport_in_Latvia.doc.

prisutan u sportu, te nije prouzrokovao velike probleme sportistima i organizatorima sportskih takmičenja. U Sovjetskom periodu donet je veći broj zakona koji su se odnosili na sport, a poslednji od njih bio je Zakon o fizičkoj kulturi i sportu iz 1987. godine. Iz političkih razloga taj zakon je u potpunosti zanemario fenomen dopinga i nije sadržao norme koje bi se odnosile na njegovu zabranu.

Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope Republika Letonija je potpisala i ratifikovala 23. januara 1997. godine. Zatim je, 27. novembra 2002. godine, donet novi Zakon o sportu Letonije. Na sveobuhvatan način Zakon je uredio materiju organizovanja sportskih takmičenja, odvijanja sportskih aktivnosti i rada sportskih ustanova. Posebnu pažnju zakonodavac je posvetio borbi protiv dopinga. Zakonom je predviđeno da je Ministarstvo prosvete i nauke nadležno za sport Letonije, a da javnu politiku u oblasti sporta sprovodi Uprava za sport. U okviru te Uprave postoji Antidoping komisija koja predstavlja glavno telo za kontrolu dopinga i borbu protiv te pojave. Letonija je ratifikovala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* i redovno izvršava sve obaveze predviđene tom konvencijom.

Na osnovu odredbi Zakona o sportu doneti su podzakonski akti o Antidoping komisiji Letonije i o postupku sprovođenja doping kontrole. Pravilnik o kontroli dopinga je najvažniji pravni akt iz te oblasti u Letoniji. Donet je u skladu sa odredbama Zakona o sportu i propisima donetim od strane Antidoping komisije Letonije, a usaglašen je sa Međunarodnom olimpijskom poveljom, *Konvencijom protiv dopinga Saveta Evrope* i pravilnicima međunarodnih sportskih federacija. Njegova pravila obezbeđujuća su za sve sportiste Letonije. Svojim prvim članom Pravilnik predviđa: "da je upotreba dopinga u sportu zabranjena". Letonski Zakon o sportu predviđa da će se sportisti kod koga je utvrđeno prisustvo doping sredstava u telu, izreći disciplinska sankcija. Uz to, predviđene su i novčane sankcije za one koji prekrše pravila procedure testiranja na prisustvo dopinga u telu.

10. Estonija

Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope Republika Estonija je potpisala 14. maja 1993. godine, a ratifikovala je 20. novembra 1997. godine.

Sprovođenje javne politike i staranje o postizanju strateških ciljeva u oblasti sporta u Estoniji je povereno Ministarstvu kulture. U toj državi Zakon o sportu donet je 15. juna 1998. godine. Članom 22. estonskog Zakona

o sportu uređena je materija odgovornosti sportista i sportskih radnika u slučaju kršenja pravila propisanih tim zakonom. Istim članom zabranjena je upotreba dopinga, farmaceutskih sredstava i drugih supstanci koje su kao nedozvoljene materije označene pravilima međunarodnih sportskih federacija. Estonski Zakon o sportu u najvećoj mogućoj meri upućuje na primenu propisa o suzbijanju dopinga koje donose međunarodne sportske federacije. Tako je odredbama Zakona predviđeno da će, kako testiranje sportista na prisustvo doping sredstava u telu, tako i izricanje sankcija za slučaj da rezultati testova budu pozitivni, biti izvršeno u skladu sa pravilima relevantnih međunarodnih sportskih federacija. Osim toga, Krivični zakon Estonije³⁴ donet 6. juna 2001. godine, a čija je primena započela 1. septembra 2002. godine, u glavi koja propisuje posebnu Grupu krivičnih dela izvršenih u vezi sa medicinskim proizvodima, predviđa članom 195. postojanje krivičnog dela Omogućavanja upotrebe doping sredstava za čije izvršenje je propisana novčana kazna. To znači da estonski sportisti za kršenje zabrane upotrebe dopinga mogu u svojoj zemlji da odgovaraju isključivo disciplinski, dok svi oni koji omogućavaju sportistima da koriste doping supstance snose krivičnu odgovornost.

Glavno telo za sprovođenje mera borbe protiv dopinga u Estoniji je Antidoping centar, a *Konvencija protiv dopinga Saveta Evrope* ratifikovana je 17. septembra 1997. godine³⁵.

11. Slovenija

Zakon o sportu³⁶ Republika Slovenija donela je 1998. godine, a njegove odredbe upućuju na poštovanje obaveza predviđenih *Konvencijom protiv dopinga Saveta Evrope*. Konvenciju Saveta Evrope Slovenija je ratifikovala znatno pre donošenja Zakona o sportu, još 1993. godine. Isti zakon članom 45. upućuje na poštovanje pravnih normi namenjenih borbi protiv dopinga, predviđenih dokumentima Međunarodnog olimpijskog komiteta.

Član 62. slovenačkog Zakona o sportu predviđa novčanu kaznu u iznosu od najmanje 100 000 tolara za prekršioca zabrane upotrebe dopinga

34 Penal Code, nalazi se na veb-stranici: http://www.legislationline.org/data/Documents/Estonia_CC.htm.

35 Podaci o ratifikaciji Konvencije i ispunjavanju obaveza koje iz konvencije proističu nalaze se na veb-stranici: http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/Sport/Monitoring_fulfillment/European_Sport_Charter/1.Estonia.asp.

36 Zakon o športu, Uradni list RS, št. 22-929/1998, nalazi se na veb-stranici: <http://www.mszs.si>.

u sportu. Kazna se može primeniti prema veoma širokom krugu pojedinaca pošto Zakon predviđa da se ona izriče takmičarima, organizatorima sportskih takmičenja, trenerima, lekarima i fizioterapeutima koji se ne ponašaju u skladu sa normama predviđenim *Konvencijom protiv dopinga Saveta Evrope* i Antidoping pravilnikom Olimpijskog pokreta (tj. Međunarodnog olimpijskog komiteta).

Nacionalna antidoping komisija Slovenije osnovana je zajedničkom inicijativom Ministarstva prosvete nauke i sporta, Nacionalnog olimpijskog komiteta, i Udruženja sportskih federacija Slovenije³⁷. Ta komisija predstavlja centralno telo za osmišljavanje i sprovođenje programa borbe protiv dopinga u Republici Sloveniji.

12. Malta

Malta je potpisala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* 9. septembra 1994. godine, ali je do danas nije retifikovala.

Zakon o sportu Malte donet je 2002. godine³⁸. Taj zakon predviđa zabranu upotrebe dopinga u sportu, i nameće obavezu svim organizacijama i pojedincima koji učestvuju u sportskim aktivnostima da se bore protiv upotrebe dopinga i da na osnovu propisanih pravila kažnjavaju one koji koriste doping.

Na osnovu Zakona o sportu osnovano je telo pod nazivom *Kunsill Malti għall-Isport*³⁹ koje predstavlja vladino telo zaduženo za formulisanje i vođenje javne politike u oblasti sporta. Između ostalog, zadatak tog tela je i da saraduje sa nacionalnim i međunarodnim sportskim organizacijama na poslovima borbe protiv dopinga u sportu.

Ministar za omladinu i umetnost Malte, na osnovu člana 21. Zakona o sportu, nadležan je za postavljanje članova Savetodavnog odbora za sprovođenje politike borbe protiv dopinga. Taj odbor ima četiri osnovne funkcije:

- pruža savete i određuje programe i politiku borbe protiv dopinga,
- daje mišljenja i preporuke o tome na koji način se primenjuju pravila međunarodnih ugovora i konvencija iz oblasti borbe

37 Podaci se nalaze na veb-stranici: http://www.olympic.si/oks_images/en/activities.html.

38 Zakon o sportu Malte nalazi se na veb-stranici: http://www.education.gov.mt/ministry/doc/pdf/sports_act.pdf.

39 Reč je o stručnom telu Vlade Malte koje u organizacionom smislu najviše odgovara onome što bi se u našem pravnom sistemu moglo označiti kao Savet za sport.

- protiv dopinga,
- priprema antidoping propise koji se donose na osnovu Zakona o sportu,
 - izriče prekršajne sankcije predviđene posebnim propisima koje donosi Ministar za omladinu i umetnost.

Zakon o sportu Malte određuje kao prekršaj svako kršenje pravnih normi o zabrani upotrebe dopinga i predviđa veći broj sankcija za prekršioce.

Sportistima koji prekrše zabranu upotrebe doping sredstava izriču se disciplinske sankcije od strane Olimpijskog komiteta Malte, ili prekršajne sankcije od strane Savetodavnog odbora za sprovođenje politike borbe protiv dopinga. Posebne prekršajne i krivične sankcije predviđene su Zakonom o sportu za sva druga lica koja ne pripadaju kategoriji sportista (takmičara), a tim licima sankcije se izriču ako prekrše neku od zabrana u vezi sa upotrebom, proizvodnjom, trgovinom ili prikrivanjem upotrebe doping sredstava. Pomenutim prekršiocima zakona može se izreći zatvorska kazna u trajanju od tri meseca do deset godina, ili novčana kazna u iznosu od najmanje 200 000 malteških lira. Te sankcije izriču redovni sudovi Malte po sprovođenju odgovarajućeg prekršajnog ili krivičnog postupka. Takođe, Zakon o sportu predviđa da je Olimpijski komitet Malte dužan da poštuje pravila MOK-a, i da mora uzeti učešće u sprovođenju programa borbe protiv dopinga u toj zemji.

13. Poljska

Sistem za borbu protiv dopinga u ovoj državi zasniva se na pravnim aktima i principima koje je formulisao Međunarodni olimpijski komitet i Olimpijski pokret. Još 1984. godine članom 18. poljskog *Zakona o fizičkoj kulturi* bila je predviđena zabrana upotrebe doping sredstava od strane sportista. U slučaju kršenja te zabrane, izricane su disciplinske sankcije predviđene pravilnicima sportskih saveza Poljske.

Laboratorija za kontrolu dopinga osnovana je 1987. godine u okviru Instituta za sport Poljske. Iste godine, Ministarstvo sporta osnovalo je Antidoping komisiju koja je 1991. godine preimenovana u Savet za prevenciju dopinga u sportu. Zatim je 1993. godine osnovana i Komisija za borbu protiv dopinga u sportu⁴⁰. Osnivanjem i radom navedenih tela, kao i izmenama i dopunama relevantnih zakona Poljske do kojih je došlo

40 Podaci o osnivanju navedenih tela nalaze se na veb-stranici: http://www.dcita.gov.au/drugsinsport/section_2/ppoland.doc.

usled ratifikacije *Konvencije protiv dopinga Saveta Evrope* 16. novembra 1989. godine, postignuto je to da svi sportski savezi Poljske testiraju svoje članove na prisustvo doping sredstava u organizmu.

U decembru 1995. godine Socijalno-politički komitet Saveta ministara Poljske usvojio je *Nacionalni program za borbu protiv dopinga*. Taj program određuje tri osnovna vida borbe protiv dopinga:

- putem sprovođenja obrazovnih programa, što podrazumeva upoznavanje sportista i ostalih građana sa posledicama upotrebe dopinga po zdravlje ljudi,
- putem sprovođenja brze i efikasne kontrole uzoraka telesnih tečnosti uzetih od sportista,
- koja se sprovodi izricanjem i primenom sankcija prema onima koji prekrše zabranu upotrebe doping sredstava.

Novi *Zakon o fizičkoj kulturi* donet je 18. januara 1996. godine. Njime su dodatno razrađene odredbe o zabrani dopinga predviđene prethodnim Zakonom iz 1984. godine. Precizirano je da se sportistima koji upotrebljavaju zabranjena doping sredstva izriču disciplinske sankcije, dok se ostalim licima koja trguju doping sredstvima, omogućavaju sportistima da koriste ta sredstva, ili navode sportiste da koriste doping sredstva, izriču krivične sankcije.

14. Slovačka

Zakonom o fizičkoj kulturi⁴¹ Republike Slovačke donetim 1990. godine predviđeno je da državni organi i nevladine organizacije zajednički rade na poslovima razvoja sporta i zaštite sportista. *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* ova država ratifikovala je 6. maja 1993. godine, a njena primena u Slovačkoj započela je 1. jula iste godine.

Od 29. septembra 1992. godine u Bratislavi postoji Komitet protiv dopinga Republike Slovačke⁴² koji je nadležan za testiranje sportista na prisustvo doping sredstava u njihovom telu. Na poslovima borbe protiv upotrebe doping sredstava u sportu Komitet saraduje sa sportskim savezima Slovačke i Olimpijskim komitetom Slovačke. Nacionalni olimpijski komitet i nacionalni sportski savezi nadležni su za izricanje disciplinskih sankcija prekršiocima zabrane upotrebe dopinga u sportu.

41 Law on Physical Culture No. 198, nalazi se na veb-stranici: <http://www.antidoping.sk>.

42 Podaci o nadležnosti tog Komiteta, organizacionoj strukturi i aktivnostima koje sprovodi, nalaze se na veb-stranici: <http://www.antidoping.sk>.

15. Mađarska

Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope Republika Mađarska je potpisala i ratifikovala još 29. januara 1990. godine.

U ovoj državi novi Zakon o sportu stupio je na snagu 1. januara 2002. godine⁴³. Tim zakonom sportistima se zabranjuje upotreba doping sredstava, a poslovi u vezi sa borbom protiv dopinga prenose se u nadležnost Nacionalnog olimpijskog komiteta Mađarske (MOB). Ministar za decu, omladinu i sport prisustvuje sednicama Upravnog odbora Nacionalnog olimpijskog komiteta u svojstvu posmatrača.

Upravni odbor MOB-a osnovao je pet komisija koje mu pomažu u radu. Jedna od njih je Komisija za sportsku medicinu koja se između ostalog bavi i problemom dopinga u sportu. Mađarski olimpijski komitet, zajedno sa sportskim savezima te države, i Ministarstvom za decu, omladinu i sport, osnovao je Nacionalni antidoping komitet⁴⁴. Taj komitet zadužen je za sprovođenje mera borbe protiv dopinga. U Mađarskoj se sportistima koji prekrše zabranu korišćenja dopinga izriču disciplinske sankcije.

16. Rumunija

Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope Republika Rumunija je potpisala 16. juna 1994. godine, a ratifikovala je tek 7. decembra 1998. godine.⁴⁵ Odlukom broj 452 iz oktobra 1996. godine Ministarstvo za omladinu i sport Vlade Republike Rumunije donelo je Nacionalni antidoping program i osnovalo je Nacionalnu antidoping komisiju.⁴⁶

Zakon o sportu iz 2000. godine u članu 86. sadrži pravila o zabrani upotrebe dopinga u sportu. Na osnovu tog člana, 13. maja 2001. godine Ministarstvo za omladinu i sport donelo je Pravilnik kojim se razrađuju pravila pomoću kojih se ostvaruje Nacionalni antidoping program u oblasti:

- obrazovnih programa u vezi sa dopingom u sportu,
- naučnih istraživanja u vezi sa dopingom u sportu,
- sprovođenja doping kontrole.

43 Magyar olimpiai bizottság, nalazi se na veb-stranici: <http://www.mob.hu/cgi-bin/index.php?file=belso/english/index.html>.

44 National Anti Doping Committee, nalazi se na veb-stranici: <http://www.nsh.hu>

45 Doping in sport, nalazi se na veb-stranici: <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc01/EDOC9024.htm>.

46 Report of the Advisory Visit to Romania on the implementation of the Anti-Doping Convention of COE, nalazi se na veb-stranici: http://www.coe.int/t/e/cultural_cooperation/sport/monitoring_ fulfillment/anti_doping_convention/2.Romania.asp.

Pravilnikom Ministarstva, takođe su definisana i pravila o:

- radu Nacionalne antidoping komisije,
- radu doping laboratorije,
- organizovanju i vršenju doping kontrola,
- ažuriranju liste zabranjenih doping supstanci i doping metoda.

Prekršajne sankcije za prekršioce zabrane upotrebe dopinga u sportu, takođe su propisane Pravilnikom, dok su krivične sankcije propisane Zakonom o lekovima broj 143 iz jula 2000. godine. Krivične sankcije ne odnose se na sportiste koji koriste doping, već samo na pojedince koji proizvode i prodaju zabranjena doping sredstva.

17. Bugarska

Bugarska je bila jedna od prvih istočnoevropskih država koja je potpisala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* 24. marta 1992. godine, a ratifikovala je već 1. juna iste godine.⁴⁷ Zakonom o ratifikaciji *Konvencije protiv dopinga Saveta Evrope*, odredbe Konvencije postale su sastavni deo bugarskog prava i neposredno se primenjuju u praksi. Dodatni protokol uz *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* Bugarska je potpisala u aprilu 2003. godine.

Novi Zakon o sportu donet je 2002. godine, njegovim pravilima je zabranjeno korišćenje dopinga u sportu i podstrekavanje sportista da koriste doping sredstva, a uvedene su prekršajne sankcije, novčane kazne, za sportiste i druga lica koja prekrše zabranu upotrebe dopinga u sportu.

Nacionalna komisija za doping kontrolu osnovana je 1995. godine, a Državna agencija za omladinu i sport transformisana je u oktobru 2002. godine u Ministarstvo za omladinu i sport.

Bugarska trenutno sprovodi veći broj mera i sistematskih kampanja za suzbijanje dopinga u sportu, a posebno u slučaju dizača tegova, pošto su bugarski takmičari u toj disciplini na Letnjim olimpijskim igrama održanim u Sidneju 2000. godine bili pozitivni na doping testovima.

18. Nemačka

Nemačka pripada grupi država koje ne poseduju poseban Zakon o doping, tj. Zakon o zabrani upotrebe dopinga. Međutim u Zakonu o farmaceutskim proizvodima postoji odredba koja predviđa da su: "Trgovina

⁴⁷ Report of the Monitoring Group's Consultative Visit to Bulgaria on the implementation of the Anti-Doping Convention of COE, nalazi se na veb-stranici: http://www.coe.int/t/e/cultural_co-operation/sport/monitoring_fulfillment/Anti_Doping_Convention/2.Bulgaria.asp.

i promet farmaceutskih proizvoda u svrhe dopinga zabranjeni”.⁴⁸ Tom normom se samo posredno, kroz zabranu prometa i prodaje farmaceutskih proizvoda u svrhu za koju oni inače nisu proizvedeni, predviđa zabrana dopinga. Takav način regulisanja zabrane upotrebe dopinga u skladu je sa opredeljenjem nemačke države da pitanja koja se tiču sporta treba da budu uređena i rešavana od strane sportskih federacija, a ne od strane državnih organa. Zbog toga su pravila koja na neposredan način predviđaju zabranu korišćenja dopinga i sankcije za kršenje te zabrane predviđena propisima sportskih udruženja Nemačke. Sportistima koji prekrše zabranu upotrebe doping sredstava odgovarajuća sportska udruženja Nemačke izriču disciplinske sankcije.

Polaznu osnovu za borbu protiv dopinga u Nemačkoj predstavlja ”Zajednička izjava o principima nadmetanja u sportu” koja je usvojena na konferenciji održanoj u Baden Badenu u organizaciji Nemačke sportske konfederacije (DSB). Međutim, uprkos postojanju takve Zajedničke izjave, na nivou svih sportskih federacija Nemačke ne postoje zajednička pravila. Od svake pojedinačne sportske federacije zavisi na koji će način uneti pravila o borbi protiv dopinga u svoje statute i pravilnike. Usled toga, pravila koja različite sportske federacije u Nemačkoj primenjuju na slične slučajeve dopinga se znatno razlikuju. U stvari, najveći problem je u tome što se pravila i preporuke koje je donela Nemačka sportska konfederacija ne mogu primeniti na određenog sportistu, sve dok njegova sportska federacija ne usvoji ta pravila, tj. ne unese ih u svoj pravilnik. Takva situacija nameće potrebu za harmonizacijom pravila nemačkih sportskih federacija.

U Nemačkoj je 1993. godine formirana zajednička Antidoping komisija sastavljena od predstavnika Nemačke sportske konfederacije i Olimpijskog komiteta Nemačke. Ta komisija nije ostvarila uticaj na eventualnu harmonizaciju normi sportskih federacija koje zabranjuju doping, već je svoje delovanje ograničila na kontrolu korišćenja doping sredstava van takmičenja.⁴⁹ Antidoping komisija je kontrolu korišćenja dopinga na sportskim takmičenjima prepustila organizatoru takmičenja i pojedinačnim sportskim federacijama čiji članovi učestvuju na takmičenjima. Ni *Radna grupa za borbu protiv dopinga*, koja je u januaru 1995. godine oformljena

48 EU action in the fight against doping, nalazi se na veb-stranici: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11536.htm>.

49 Reč je o kontroli koja se odvija u vreme priprema sportista za velika takmičenja i o otkrivanju slučajeva korišćenja dopinga tokom treninga.

na konferenciji ministara nadležnih za sport nemačkih pokrajina, nije svojim radom doprinela harmonizaciji propisa koji regulišu doping, već se ograničila na rad u oblasti prevencije dopinga.

Nemačka je 28. aprila 1994. godine ratifikovala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope*.

19. Češka

Češka je potpisala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* 28. aprila 1995. godine, a ratifikovala je 1. juna iste godine. Obaveze preuzete ratifikacijom te konvencije predstavljaju u Republici Češkoj pravni osnov za sprovođenje mera borbe protiv dopinga. U aktivnostima vezanim za suzbijanje dopinga u ovoj državi, učešće ravnopravno uzimaju vladina tela i nevladine organizacije. Njihova saradnja na tom poslu je veoma dobra.

Slično Nemačkoj, ni Češka ne poseduje poseban zakon o doping-u. Umesto toga, u većem broju čeških zakona nalaze se pravila koja predviđaju zabranu upotrebe ili prodaje doping sredstava. Međutim, ni jedan od tih zakona ne uređuje materiju dopinga na sveobuhvatan način, već se odnosi samo na neka zabranjena ponašanja, ili grupu zabranjenih supstanci.

Tako je Krivičnim zakonom Češke⁵⁰, tj. njegovim članom 218a, kao posebno krivično delo predviđeno omogućavanje korišćenja anaboličkih supstanci maloletnicima. U Krivičnom zakonu Češke stoji "da će se zatvorskom kaznom u trajanju do godinu dana kazniti svako ko više puta, ili u većim količinama, omogući pojedincu mlađem od osamnaest godina života da koristi anaboličke agense ili druge slične agense u neterapeutske svrhe." Vlada Republike Češke donela je posebnu Uredbu br. 72/1997 koja definiše anaboličke supstance i listu tih supstanci.

Slične zabrane nalaze se i u članovima: Zakona o prekršajima⁵¹, Zakona o medicinskim proizvodima⁵², Zakona o prevenciji alkoholizma

50 Penal Code, the Act No. 200/1993, navedeno prema dokumentu Czech Republic Report on Compliance with the Anti-doping Convention, nalazi se na veb-stranici: http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/Sport/Monitoring_fulfillment/Anti-Doping_Convention/1.CzechRepublic.asp.

51 Act on transgressions, No. 200/1990. Članom 30. tog Zakona predviđeno je postojanje prekršaja koji se sastoji u namernom omogućavanju maloletnicima da koriste supstance koje su štetne za njihov fizički ili duševni razvoj, a ne predstavljaju narkotike ili psihotropne supstance. Za takav prekršaj izriče se novčana kazna.

52 Act on Medicinal Substances, Act No. 79/1997.

i drugih vidova zavisnosti⁵³, Zakona o podršci sportu⁵⁴ i Zakona o supstancama koje izazivaju zavisnost⁵⁵.

U skladu sa odlukom Vlade Republike Češke donetom 4. januara 1995. godine nadležnost za sprovođenje mera borbe protiv dopinga podeljena je između Ministarstva prosvete, omladine i sporta, i Ministarstva zdravlja. U okviru Odeljenja za fizičko obrazovanje i sport Ministarstva prosvete, omladine i sporta postoji poseban Odsek (odsek broj 5) koji se bavi poslovima vezanim za doping u sportu. U Odeljenju za zdravstvenu zaštitu Ministarstva zdravlja, postoji posebna Laboratorija za kontrolu dopinga koja vrši ispitivanja uzoraka uzetih od čeških sportista. Poslovi i zadaci koji se odnose na prevenciju i sprečavanje upotrebe dopinga, a vrše se u okviru prethodno navedenih organizacionih jedinica ministarstava, detaljnije su određeni Zakonom o podršci sportu koji je donet 2001. godine.

Osim pomenutih organa Vlade Republike Češke, borbom protiv dopinga bavi se i nevladina organizacija Antidoping komitet koja je stvorena na osnovu Zakona o udruženjima građana⁵⁶. Članovi tog Komiteta su sva sportska udruženja koja su potpisala Češku povelju protiv dopinga. Državni organi Češke Republike veoma uspešno saraduju sa Antidoping komitetom, i često sprovode zajedničke programe i kampanje borbe protiv dopinga. Sportistima koji prekrše zabranu upotrebe dopinga, u ovoj državi se mogu izreći samo disciplinske sankcije, predviđene pravilima sportskih udruženja i Olimpijskog komiteta Republike Češke.

20. Austrija

Austrija je 10. jula 1991. godine ratifikovala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* čime je omogućila Federalnoj Vladi da poveri

53 Act on Prevention of Alcoholism and other Types of Addiction, Act no. 37/1989.

54 Act on Support of Sport, Act No. 115/2001. Reč je o zakonu koji između ostalog uređuje i nadležnost državnih organa u oblasti sporta. Što se dopinga tiče, odredbama ovog Zakona raspodeljena je nadležnost za formulisanje i sprovođenje javne politike u oblasti borbe protiv dopinga, kao i nadležnost za sprovođenje raznovrsnih upravnih postupaka, između Ministarstva zdravlja i Ministarstva prosvete, omladine i sporta.

55 Act on Habit-Forming Substances, Act No. 167/1998. Tim zakonom definisani su narkotici i psihotropne supstance koje se, između ostalog, pojavljuju i na listi zabranjenih stimulansa (doping sredstava) Međunarodnog olimpijskog komiteta. Neovlašćena proizvodnja, prodaja i promet tih supstanci su u Češkoj zabranjeni članom 188a Krivičnog zakona, tako da njihova proizvodnja i prodaja u svrhe dopinga predstavlja krivično delo.

56 Act No. 83/1990.

sportskim udruženjima Austrije sve poslove testiranja sportista na prisustvo doping sredstava u njihovom organizmu.

Mere pravne prirode koje se odnose na borbu protiv dopinga, a koje proističu iz *Konvencije protiv dopinga Saveta Evrope* objavljene su u Federalnom službenom glasniku broj 166/1991 i 451/1991. Time je omogućena direktna primena pravila i ispunjavanje obaveza koje predviđa Konvencija. U austrijskom pravu neposredno se primenjuju članovi treći i sedmi *Konvencije protiv dopinga Saveta Evrope* koji uređuju oblast unutrašnje koordinacije i saradnje države i sportskih udruženja, a vezano za pravne i druge mere koje treba preduzeti u borbi protiv dopinga.

Antidoping komitet osnovan je u maju 1992. godine kao rezultat ratifikovanja *Konvencije Saveta Evrope*, a trenutno predstavlja telo Sportske federacije Austrije, iako je planirano da u budućnosti taj komitet bude nezavisan pravni subjekt. Antidoping komitet ima ulogu regulatornog tela koje donosi pravila za sprovođenje postupka kontrole korišćenja doping sredstava od strane sportista, kako za vreme, tako i pre sportskih takmičenja. Antidoping komitet je nadležan i za nadziranje primene antidoping propisa koje su na osnovu odredaba *Konvencije* donele sportske federacije. Rezultat tih nadležnosti Antidoping komiteta je i činjenica da su sva austrijska sportska udruženja na jednoobrazan način uključila pravila o zabrani korišćenja dopinga u svoje statute i pravilnike, što je potom omogućilo primenu jedinstvene antidoping strategije na teritoriji čitave Austrije.

Osim pravila austrijskih sportskih federacija, za suzbijanje i kažnjavanje dopinga relevantne su i odredbe sledećih austrijskih propisa: *Zakona o drogama*⁵⁷, *Uredbe o drogama*⁵⁸, *Zakona o medicini*⁵⁹. Mnogobrojni zakoni austrijskih pokrajina takođe u manjoj meri uređuju oblasti vezane za zabranu dopinga, ili zabranu proizvodnje i prodaje doping sredstava. Takve odredbe se pre svega nalaze u pokrajinskim zakonima o proizvodnji i prometu lekova i farmaceutskih sredstava, a zabranjuju zloupotrebu tih sredstava u svrhe dopinga.

U ovoj državi, sportistima koji prekrše zabranu upotrebe dopinga, izriču se disciplinske sankcije.

57 Službeni glasnik Austrije broj 112/1997 i 30/1988.

58 Službeni glasnik Austrije broj 374/1997.

59 Službeni glasnik Austrije broj 185/1983 i 78/1988.

21. Kipar

Slično Austriji, Republika Kipar ratifikovala je 2. februara. 1994. godine *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope*, omogućivši Vladi Kipra da poslove borbe protiv dopinga poveri Kiparskoj sportskoj organizaciji (KOA). Ta organizacija osnovana je 1969. godine na osnovu posebnog Zakona o kiparskoj sportskoj organizaciji⁶⁰ i predstavlja nevladinu organizaciju osnovanu od strane Vlade Kipra⁶¹. Ta organizacija stara se o razvoju sporta na Kipru, koordinira sportske aktivnosti koje se organizuju u toj državi, i razvija vrednosti olimpijskog duha takmičenja.

Upravni odbor KOA 27.12.1994. godine je osnovao Nacionalni antidoping komitet⁶². Taj komitet obavlja kontrolu uzoraka telesnih tečnosti uzetih od sportista radi utvrđivanja eventualne upotrebe doping sredstava, organizuje seminare i naučne skupove o harmonizaciji propisa koji se odnose na doping, i obučava pojedince za sprovođenje postupka testiranja i uzimanja uzoraka od sportista. KOA objavljuje priručnik o dozvoljenim i zabranjenim supstancama koji se zasniva na listi koju određuje Međunarodni olimpijski komitet. Sankcije za kršenje zabrane upotrebe doping sredstava predviđene su propisima sportskih udruženja Kipra i Nacionalnog olimpijskog komiteta Kipra (NOKK). Disciplinski organi NOKK i disciplinski organi ostalih sportskih udruženja nadležni su za izricanje disciplinskih sankcija prekršiocima pravila o zabrani upotrebe doping sredstava.

22. Finska

Finska nije donela poseban zakon o dopingu, već tu materiju uređuje odredbama Zakona o lekovima⁶³ iz 1987. godine. Taj zakon sadrži norme koje predviđaju kontrolu upotrebe doping sredstava, posebno anaboličkih steroida i hormona rasta. Doping sredstva se u Finskoj tretiraju kao posebna vrsta lekova za čiji uvoz, proizvodnju i prodaju se zahteva posedovanje dozvole koju na osnovu zakona izdaje nadležni državni organ. Odredbe Krivičnog zakona Finske takođe se mogu primeniti na doping, ali samo u

60 Taj zakon je više puta menjan i dopunjavan, a poslednje izmene i dopune izvršene su 1996. godine.

61 CSO History, nalazi se na veb-stranici: http://www.sport-koa.org.cy/english/koa_2.shtm.

62 Podaci o osnivanju nalaze se na veb-stranici: http://www.sport-koa.org.cy/english/sciCommittes_1.shtm.

63 Finish Medicines Act no. 385/1987, nalazi se na veb-stranici: http://europa.eu.int/comm/sport/action_sports/dopage/legal/b_legal_fin_en.html.

slučaju kada je reč o ilegalnom prometu i prodaji tih sredstava.

Ova država ratifikovala je *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* 26. aprila 1990. godine, a nadležnost za primenu odredbi konvencije dodelila je Ministarstvu prosvete. Ministarstvo prosvete i Ministarstvo za socijalnu zaštitu i zdravlje podržavaju antidoping kampanje koje organizuje Finski komitet za borbu protiv dopinga. To telo je osnovano 1982. godine, i predstavlja samostalnu organizaciju koja deluje u okviru Udruženja za promociju sportske medicine i psihološka istraživanja. Na poslovima borbe protiv dopinga Komitet blisko saraduje sa Sportskom federacijom Finske i Olimpijskim komitetom Finske, a njegov rad finansira se iz sredstava kojima raspolaže Ministarstvo prosvete.

Za Finsku je karakteristično da iako ne poseduje poseban zakon o doping u, veliku pažnju posvećuje borbi protiv te pojave, mobilisanjem značajnih materijalnih sredstava i konstantnim aktivnostima velikog broja vladinih i nevladinih organizacija. U ovoj državi, sportistima koji prekrše zabranu upotrebe doping sredstava, posebni organi sportskih udruženja izriču disciplinske sankcije.

23. Holandija

Veći broj zakona Holandije sadrži norme koje se odnose na doping i zabranu njegove upotrebe, ali ni jedan od njih ne reguliše samo materiju dopinga. Norme Krivičnog zakona Holandije, Zakona o opijumu i Zakona o lekovima primenjuju se u oblasti borbe protiv dopinga u toj državi.⁶⁴ Osim toga, Holandija je ratifikovala *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* 11. aprila 1995. godine i time preuzela obavezu sprovođenja antidoping politike koja je u toj državi zasnovana na tri osnovna principa:

- sportski savezi imaju obavezu da donesu i primene pravila o doping u i time stvore pravni osnov za kontrolu sportista
- obavezno je postojanje programa prevencije dopinga
- kontrole uzoraka uzetih od sportista moraju se stvarno i redovno obavljati.

Nadležnost za primenu propisa o suzbijanju dopinga i sprovođenju mera borbe protiv te pojave u Holandiji imaju sportski savezi, stručna tela i nevladine organizacije. Uloga države je u drugom planu, osim kada je reč o krivičnim delima do čijeg izvršenja dolazi prilikom proizvodnje, prodaje i upotrebe doping sredstava. U tim slučajevima su po logici stvari nadležni

64 Anti-doping legal aspects Netherlands, nalazi se na veb-stranici: http://europa.eu.int/comm/sport/action_sports/dopage/legal/b_legal_nl_en.html.

pravosudni organi.

Holandski centar za doping osnovan je 1989. godine, a sastoji se od predstavnika vlade, nevladinih sportskih organizacija, predstavnika lekarskog društva i članova udruženja za sportsku medicinu. Taj centar koordinira antidoping aktivnosti, prikuplja i objavljuje informacije o dopingu u holandskom sportu. Centar je nadležan za:

- pružanje informacija i saveta,
- stvaranje baze podataka o dopingu i sprovođenje istraživanja,
- doping kontrole i analize (Centar daje stručna mišljenja o sprovedenim kontrolama, dok sam postupak kontrole sprovede sportski savezi Holandije),
- harmonizaciju postupaka kontrole,
- pružanje pravne pomoći,
- izradu kodeksa ponašanja takmičara i izradu pravilnika o sankcijama koje se primenjuju na prekršiocyte pravila.

Za izricanje sankcija sportistima koji prekrše pravila o zabrani upotrebe doping sredstava nadležni su sportski savezi. Ti savezi izriču sankcije predviđene propisima odgovarajućih međunarodnih sportskih federacija i organizacija. Njihova efikasnost i doslednost u kažnjavanju dopinga nije na najvišem nivou. Zbog toga je tokom 1995. godine Holandski centar za doping sproveo istraživanje o sprovođenju antidoping politike od strane sportskih saveza. Istraživanje je pokazalo da sportski savezi nisu bili dovoljno rigorozni prilikom kontrola i izricanja disciplinskih sankcija, kao i da nisu u dovoljnoj meri poštovali tri osnovna principa na kojim se zasniva antidoping politika Holandije. Po objavljivanju izveštaja odlučeno je da Holandski centar za doping pruži pomoć sportskim savezima u postupku izmena i dopuna pravila koja se tiču zabrane i kažnjavanja upotrebe dopinga u toj državi. Posle višegodišnjeg rada, 1. januara 1999. godine, nova, znatno stroža pravila o kažnjavanju dopinga su stupila na snagu i primenjuju se od strane svih sportskih saveza Holandije.

24. Velika Britanija

Velika Britanija pripada grupi država koje ne poseduju posebne zakone o dopingu, već zabranu njegove upotrebe reguliše Zakonom o lekovima i mnoštvom običajnih pravila proisteklih iz sudske prakse.⁶⁵ Takođe, ova država preduzima mnoštvo preventivnih mera usmerenih ka

65 Anti-doping legal aspects United Kingdom, nalazi se na veb-stranici: http://europa.eu.int/comm/sport/action_sports/dopage/legal/b_legal_uk_en.html.

sprečavanju upotrebe dopinga u sportu i na taj način ispunjava međunarodne obaveze preuzete ratifikacijom *Konvencije protiv dopinga Saveta Evrope*, izvršenom 16. novembra 1989. godine. Ratifikacija Konvencije izvršena je još 1990. godine, što je znatno doprinelo intenziviranju aktivnosti u vezi sa suzbijanjem upotrebe dopinga u britanskom sportu.

Britanskim Zakonom o zloupotrebi lekova iz 1971. godine određeno je šta se sve smatra lekom i kako se vrši kontrola prometa i upotrebe lekova. Zakon sadrži listu supstanci koje se smatraju opasnim i štetnim za ljudsko zdravlje, a predviđa i da se takve supstance mogu nabaviti samo uz pomoć recepta koji izdaje ovlašćeni lekar. Vrste zabranjenih doping sredstava koje je u svojoj listi naveo Međunarodni olimpijski komitet nalaze se i na listi britanskog Zakona. Osim toga, Zakon o lekovima iz 1968. godine uređuje pravila o kontroli uvoza i prodaje medicinskih proizvoda u Velikohj Britaniji. Uvoz i prodaja zabranjenih doping sredstava podvodi se pod dejstvo članova tog zakona, a kršenje njegovih normi povlači izricanje odgovarajućih krivičnih sankcija.

Što se tiče institucionalnog okvira za borbu protiv dopinga, najznačajnije telo u Velikoj Britaniji je Savet za sport. Taj Savet odgovoran je za sprovođenje programa antidoping politike, a u tim aktivnostima blisko saraduje sa Međunarodnim olimpijskim komitetom. Savet pruža stručnu tehničku i finansijsku pomoć svim sportskim savezima Velike Britanije kako bi im pomogao da donesu i primene sopstvena pravila o zabrani, suzbijanju i kažnjavanju upotrebe dopinga. Za izricanje sankcija prekršiocima pravila o zabrani upotrebe doping sredstava nadležni su sportski savezi. Kada je reč o postupku za izricanje sankcija, prirodi i vrsti sankcija, postoji velika raznovrsnost i neujednačenost u propisima sportskih saveza. U svakom slučaju, ni jedan od mnogobrojnih sportskih saveza koji deluju na teritoriji Velike Britanije ne toleriše upotrebu doping sredstava, a razlike među savezima se ogledaju samo u vrsti disciplinskih sankcija koje oni izriču.

25. Švedska

U ovoj državi materija dopinga je regulisana normama krivičnog prava, tačnije odredbama Zakona br. 1969 iz 1991. godine.⁶⁶ Taj zakon predviđa krivične sankcije za posedovanje, prodaju i upotrebu pojedinih lekova ili farmaceutskih proizvoda ako se takvi proizvodi koriste u

66 EU action in the fight against doping, nalazi se na veb-stranici: <http://blues.uab.es/olympic.studies/doping/andreu.htm>.

nemedicinske tj. neterapeutske svrhe. Zakon sadrži listu supstanci čije je posjedovanje, prodaja i upotreba zabranjena. Na toj listi se nalazi i veći broj doping sredstava kao što su: anabolički steroidi, razni hormoni ljudskog i životinjskog porekla, hemikalije koje predstavljaju farmaceutske agense koji se koriste u nemedicinske svrhe. Formulacija koju zakon koristi kako bi odredio listu zabranjenih doping sredstava veoma je široka i ostavlja dovoljno mesta za redovno dopunjavanje liste.

Od 1997. godine Vlada Kraljevine Švedske razmatra mogućnost donošenja posebnog zakona o borbi protiv dopinga. Međutim, tekst tog zakona je još uvek u fazi pripreme. Veliku ulogu u borbi protiv dopinga igraju sportska udruženja i sportske federacije Švedske. Te organizacije poseduju sopstvena pravila koja su u potpunosti harmonizovana sa *Nordijskom antidoping konvencijom* i *Antidoping pravilnikom Olimpijskog pokreta*. Sportska udruženja ove države svojim članovima koji prekrše zabranu upotrebe dopinga izriču disciplinske sankcije.

26. Luksemburg

Luksemburg je, izuzimajući Irsku, jedina država članica EU koja zakonom nije regulisala materiju dopinga. To međutim ne znači da je upotreba doping sredstava dozvoljena u toj zemlji i ne znači da upotreba doping sredstava od strane sportista ne povlači izricanje i primenu određenih sankcija. Donošenje i primena propisa o zabrani dopinga i borbi protiv dopinga poverena je sportskim savezima i drugim sportskim udruženjima koja postoje i rade na teritoriji Luksemburga. *Konvenciju protiv dopinga Saveta Evrope* Luksemburg je potpisao 16. novembra 1989. godine, a ratifikovao tek 21. juna 1996. godine.

Jedini zakon koji se samo delimično može dovesti u vezu sa materijom dopinga je tzv. Grand-Ducal zakon iz avgusta 1980. godine. Taj zakon nameće obavezu sprovođenja redovnih medicinskih pregleda mladih sportista (takmičara), i sistematsko praćenje stanja njihovog zdravlja. Cilj ovog zakona je da otkrije i spreči preterano treniranje i izlaganje stresovima mladih sportista, kako bi zaštitio njihovo zdravlje.⁶⁷ U Zakonu se ni na jednom mestu izričito ne pominje doping ili njegova kontrola prilikom sprovođenja redovnih lekarskih pregleda. Ipak, taj zakon posredno doprinosi borbi protiv dopinga na taj način što omogućava da se tokom lekarskih pregleda uoče eventualni zdravstveni problemi sportista koji su nastali usled upotrebe doping sredstava.

67 Grand-Ducal Act of 26 August 1980, navedeno prema podacima sa veb-stranice: <http://blues.uab.es/olympic.studies/doping/andreu.htm>.

Nacionalni komitet za borbu protiv dopinga u sportu (CNLDS) osnovan je 1990. godine. Taj komitet predstavlja nezavisno stručno telo sastavljeno od predstavnika Vlade Luksemburga, i predstavnika sportskih udruženja te države. Osnovni zadaci tog tela su da izučava sve aspekte dopinga u sportu, usvaja i predlaže mere za unapređenje borbe protiv dopinga, i sprovodi informativne i obrazovne programe koji treba da povećaju zainteresovanost najšire javnosti za rešavanje problema dopinga. Nacionalni komitet za borbu protiv dopinga igra važnu ulogu u pripremi i ažuriranju liste zabranjenih doping sredstava. Lista zabranjenih doping sredstava objavljuje se u posebnom glasilu Nacionalnog olimpijskog komiteta Luksemburga (COSL) i predstavlja sastavni deo Antidoping pravilnika COSL-a. Inicijativu za unošenje izmena i dopuna u listu zabranjenih doping sredstava pokreće Ministar za fizičko obrazovanje i sport Vlade Luksemburga.

Sva testiranja sportista na prisustvo doping sredstava u njihovom telu sprovodi Nacionalni olimpijski komitet te države, a disciplinske sankcije izriču odgovarajući sportski savezi, tj. njihovi disciplinski organi.

III PRAVNA PRIRODA DELIKATA IZVRŠENIH U VEZI SA DOPINGOM U SPORTU

Sagledavanjem i analizom sadržine međunarodnih i nacionalnih pravnih dokumenata koji formiraju pravni i organizacioni okvir za borbu protiv dopinga u sportu u Evropskoj uniji, dolazi se do zaključka da se delikti pod kojima se podrazumevaju svi oblici kažnjivih dela do kojih može doći u vezi sa dopingom u sportu, u različitim državama članicama EU, i od različitih vladinih i nevladinih, nacionalnih i međunarodnih organizacija koje deluju na teritoriji EU, određuju trojako:

- kao disciplinske povrede sportskih pravila;
- kao prekršaji;
- kao krivična dela.

Početno pitanje koje se nameće posle razmatranja raznovrsnih rešenja predviđenih u zakonodavstvima velikog broja država je koji delikti izvršeni u vezi sa dopingom spadaju u kategoriju disciplinskih povreda, koji pripadaju kategoriji prekršaja, a koji krivičnim delima? Postavlja se pitanje

kakve sankcije su primerene za svaki od tri vrste delikata izvršenih u vezi sa dopingom? Potrebno je objasniti i šta je osnov za svrstavanje određenog oblika zabranjenog ponašanja u jednu od tri pomenute kategorije?

Samo pitanje odnosa i razgraničenja disciplinskih povreda, prekršaja i krivičnih dela jeste veoma značano pitanje, kako u domenu pravne teorije, tako i u domenu prakse. Od valjanog odgovora na to pitanje zavisi da li će pojedino zabranjeno ponašanje koje ima veze sa dopingom u sportu biti okarakterisano kao disciplina povreda, prekršaj ili krivično delo.

Sa gledišta pravne nauke razvrstavanje delikata u najširem smislu obuhvata: krivična dela, privredne prestupe, prekršaje i disciplinske povrede.⁶⁸ Postoje autori koji disciplinske povrede izuzimaju iz navedene podele delikata zbog njihovog manjeg značaja i manje opasnosti po društvo tj. državu. Smatra se da manja društvena opasnost disciplinskih povreda proističe iz činjenice da njihovo izvršenje povređuje disciplinu propisanu pravnim normama pojedinih organa, organizacija, službi ili grupa službenika. Osnovna razlika između delikata koji se smatraju disciplinskim povredama i delikata koji se smatraju prekršajima i krivičnim delima je u društvenim interesima koji se štite odgovarajućim propisima. Kod prekršaja, krivičnih dela i privrednih prestupa reč je o ponašanjima tj. radnjama kojima se krši opšta društvena disciplina, odnosno disciplina koja se odnosi na sva fizička i pravna lica koja se moraju povinovati određenim pravilima ponašanja u društvu ili državi. Nasuprot tome, postoji posebna disciplina tj. posebna pravila ponašanja koja se odnose na pojedine kategorije subjekata (vojnike, đake, sportiste, lekare, policajce, osuđenike u zavodima za izvršenje zavodskih sankcija), ili na rad nekih specijalizovanih službi i ustanova kao što su vojska, policija, bolnice, zatvori i slično. Nepoštovanje takvih pravila ponašanja predstavlja povredu discipline npr. radne discipline, školske discipline, vojne discipline, koja ne škodi celokupnoj društvenoj zajednici, već samo radu određene ustanove ili grupi pojedinaca čija su prava ili interesi ugroženi nedozvoljenim ponašanjem. Postoji podela disciplinskih povreda na lakše i teže povrede.⁶⁹ Lakše disciplinske povrede nazivaju se disciplinske neurednosti, a teže disciplinski prestupi. Izvesni disciplinski prestupi mogu biti takvog značaja da dobijaju karakter prekršaja ili čak krivičnih dela, na primer slučaj kada neke povrede radne discipline ili povrede pravila sužbe, zbog

68 P. Dimitrijević, Prekršajno pravo opšti deo, Službeni glasnik, Beograd, 2001, str. 66.

69 P. Dimitrijević, op.cit, str. 66.

svoje ozbiljnosti predstavljaju i neko od krivičnih dela protiv službene dužnosti. Slična situacija moguća je i kod disciplinskih prestupa izvršenih u vezi sa dopingom u sportu.

Između disciplinskih prestupa, prekršaja i krivičnih dela postoje mnoge sličnosti u njihovim osnovnim elementima. Za sve tri vrste delikata zajedničko je da predstavljaju protivpravne aktivnosti propisane odgovarajućim opštim pravnim aktima u kojima su predviđene sankcije za izvršioce tih delikata. Osim protivpravnosti, zajedničko obeležje im je i princip legaliteta tj. princip zakonitosti koji označava da nedozvoljena ponašanja mogu biti određena isključivo zakonom ili nekim drugim opštim pravnim aktom, a da sankcije za protivpravno ponašanje moraju biti predviđene i izrečene u skladu sa zakonom. Poštovanjem načela legaliteta garantuje se pravna sigurnost građana i isključuje arbitrarnost prilikom određivanja koja se ponašanja smatraju zabranjenim, odnosno kakve sankcije se mogu izreći i primeniti prema onima koji se ponašaju protivno predviđenim pravilima.

Uprkos takvoj sličnosti u osnovnim elementima, između sve tri vrste delikata postoje i značajne razlike. Pre svega, razlike se pojavljuju u vrsti organa koji propisuju delikte i u vrsti pravnih akata kojima su određena zabranjena ponašanja. Disciplinske povrede se normiraju raznovrsnim pravnim aktima koje donose različiti organi, organizacije i stručna tela. Disciplinske povrede mogu biti propisane zakonima, uredbama i drugim opštim aktima državnih organa, ali i opštim aktima različitih organizacija, udruženja, zajednica ili stručnih tela koja donose pravilnike, kodekse ponašanja ili neke druge opšte akte. To znači da se disciplinske povrede mogu predvideti i aktima nedržavnih subjekata. S druge strane, prekršaje i krivična dela propisuju isključivo državni organi. Tako zakonodavni organ, na primer Narodna skupština Republike Srbije, donosi zakone u kojima su predviđeni pojedini prekršaji, zatim Vlada može propisati prekršaje uredbama ili nekim drugim aktima, dok organi lokalne samouprave mogu propisati prekršaje putem odluka. Za razliku od prekršaja, krivična dela mogu se propisati isključivo zakonima. Najveći broj krivičnih dela određen je Krivičnim zakonikom, dok se manji broj krivičnih dela može naći u posebnom zakonu koji reguliše pojedinu oblast ljudskog delovanja tj. ponašanja. Primer za to je i Zakon o sprečavanju dopinga u sportu, koji između ostalog sadrži i odredbe o pojedinim krivičnim delima.

Osim toga, razlika između disciplinskih povreda, prekršaja i

krivičnih dela, ogleda se u organima koji vode postupak i izriču sankcije povodom učinjenih delikata. Takođe, razlika postoji i u pravnim postupcima koji se vode povodom svake od tri vrste delikata.

Očigledna razlika postoji i u oblasti sankcija koje se mogu izreći učiniocima disciplinskih povreda, prekršaja i krivičnih dela. Sankcije koje se mogu izreći učiniocima disciplinskih povreda znatno su blaže, kako po vrsti, tako i po vremenskom dejstvu, nego što je to slučaj kod sankcija koje se izriču učiniocima prekršaja i krivičnih dela. Učiniocima disciplinskih povreda izriču se opomene, diskvalifikacije, oduzimanje statusa člana neke organizacije, zabrane obavljanja pojedinih aktivnosti ili novčane kazne kao najteži oblik sankcije za kršenje pojedinih pravila, dok se učiniocima prekršaja i krivičnih dela izriču novčane ili zatvorske kazne. Međutim, sve nabrojane sličnosti i razlike koje postoje između disciplinskih povreda, prekršaja i krivičnih dela, samo pomažu pri razlikovanju tih vrsta delikata, ali same po sebi te razlike ne određuju koji od delikata izvršenih u vezi sa dopingom u sportu treba da bude okvalifikovan kao disciplinska povreda, kao prekršaj ili kao krivično delo.

Osnovi za razlikovanje delikata koji se vrše u vezi sa dopingom u sportu mogu biti različiti u zavisnosti od toga ko je učinilac delikta i u zavisnosti od toga kolika je štetnost posledica koju izaziva nedozvoljeno ponašanje.

Svi delikti koji se odnose na doping u sportu mogu biti izvršeni od strane sportista, od strane njihovih trenera, lekara, nutricionista, fizioterapeuta, ili od strane ostalih pojedinaca koji su na neki drugi način povezani sa svetom sporta, ili sa farmaceutskom industrijom čiji se legalni proizvodi u velikom broju slučajeva mogu iskoristiti tj. zloupotrebiti kao doping sredstva.

Postoje delikti u vezi sa dopingom koje mogu da izvrše isključivo oni pojedinci koji imaju status sportiste-takmičara. Zabrana određenog ponašanja u slučaju takvih kažnjivih dela važi samo za pojedince sa odgovarajućim svojstvom tj. statusom, dok za sve ostale građane ne postoji obaveza poštovanja predviđenih zabrana. U skladu sa postojećim pravilima međunarodnih sportskih organizacija i nacionalnim propisima većine država sveta, deliktima u vezi sa dopingom koje mogu izvršiti isključivo sportisti-takmičari smatraju se:

- upotreba doping sredstava;
- izbegavanje doping kontrole.

Nepoštovanje pravila o zabrani upotrebe doping sredstava od strane sportista, u najvećem broju pravnih sistema država članica EU još uvek predstavlja disciplinsku povredu za čije izvršenje se izriču disciplinske sankcije od međunarodnih i nacionalnih sportskih organizacija tj. njihovih disciplinskih organa. U manjem broju država preovladava stav da je reč o prekršaju, dok u Italiji, a od 2005. godine i u Srbiji, upotreba doping sredstava predstavlja krivično delo. Da li će kriminalizacija upotrebe doping sredstava postati trend i u ostalim državama sveta još uvek je neizvesno. Očigledno je da upotreba dopinga od strane sportista ima niz štetnih posledica po njihovo zdravlje, ali i po sam sport, duh fer igre i ostvarivanje načela poštenog takmičenja.

Kada je reč o izbegavanju doping kontrole, situacija sa određivanjem pravne prirode tog delikta je mnogo jasnija. Na međunarodnoj sportskoj sceni u najvećoj mogućoj meri prihvaćen je stav da takvo ponašanje predstavlja povredu sportskih pravila, a samim tim i disciplinsku povredu koja se disciplinski kažnjava. Time je lista zabranjenih ponašanja u vezi sa dopingom koja mogu da učine isključivo sportisti iscrpljena. Naravno, sportisti mogu da izvrše i sve druge delikte u vezi sa dopingom za koje im nije potreban status sportiste-takmičara.

Delikti u vezi sa dopingom u sportu koje može da izvrši bilo koji pojedinac, bez obzira da li ima svojstvo sportiste-takmičara ili ne, jesu sledeći:

- neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstava,
- omogućavanje upotrebe doping sredstava,
- ometanje doping kontrole.

U slučaju neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet doping sredstava reč je o zabranjenom ponašanju koje se u većini zakonodavstava kvalifikuje kao posebno krivično delo, različito od krivičnog dela neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga. Međutim, postoje i države u kojima se takvo razlikovanje ne sprovodi, već se za neovlašćenu proizvodnju i stavljanje u promet doping sredstava kažnjava u skladu sa zakonom koji zabranjuje neovlašćenu proizvodnju i stavljanje u promet opojnih droga. Takva situacija postoji u Švedskoj, u kojoj su neovlašćena proizvodnja, posedovanje i prodaja doping sredstava zabranjeni na isti način, i u okviru istog propisa, kao i neovlašćena proizvodnja, posedovanje i prodaja opojnih droga. Štaviše, švedski Zakon br. 1969

iz 1991. godine, koji predviđa krivične sankcije, u potpunosti izjednačava anaboličke steroide, razne hormone ljudskog i životinjskog porekla, i hemikalije koje predstavljaju farmaceutske agense koji se koriste u nemedicinske svrhe sa opojnim drogama.⁷⁰ Slična situacija je i u Holandiji u kojoj se norme krivičnog prava, zajedno sa pravilima Zakona o opijumu, primenjuju prilikom kažnjavanja onih koji neovlašćeno proizvode i stavljaju u promet doping sredstva.⁷¹ Za razliku od navedenih primera, u Nemačkoj se proizvodnja i prodaja doping sredstava kažnjava samo ako po Zakonu o farmaceutskim proizvodima takva proizvodnja i prodaja predstavljaju trgovinu i promet farmaceutskim proizvodima u svrhe dopinga.⁷²

U državama u kojim se neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstava predviđa kao krivično delo, radnja tog krivičnog dela alternativno se određuje i obuhvata raznovrsne delatnosti koje se odnose na proizvodnju doping sredstava, njihovo stavljanje u promet, ili omogućavanje stavljanja u promet.

Proizvodnjom se smatra stvaranje doping sredstava što obuhvata sledeće aktivnosti: preradu hemijskih supstanci, njihovo prečišćavanje, sintetisanje, doziranje i pakovanje.

Kao radnje kojima se doping sredstva stavljaju u promet pojavljuju se:

- prodaja - koja se ostvaruje postizanjem sporazuma između kupca i prodavca o ceni i vrsti robe, tako da za postojanje tog krivičnog dela nije neophodno da su doping sredstva predata kupcu;
- nuđenje na prodaju – tada krivično delo postaje svršeno samim pokušajem da se izvrši prodaja tj. davanjem ponude koja se odnosi na cenu i vrstu robe;
- drugi načini stavljanja u promet – mogu se ostvariti razmenom doping sredstava za drugu vrstu robe, pozajmljivanjem, poklanjanjem doping sredstava.

Omogućavanje stavljanja u promet doping sredstava ostvaruje se njihovom kupovinom, držanjem ili prenošenjem tj. transportom u cilju prodaje. Prema tome, ako se doping sredstva kupuju, drže ili prenose radi lične upotrebe, takvo ponašanje ne predstavlja krivično delo, već disciplinsku povredu predviđenu dokumentima sportskih organizacija.

70 EU action in the fight against doping, op.cit.

71 Anti-doping legal aspects Netherlands, op.cit.

72 EU action in the fight against doping, op.cit.

Različit pristup kazneno pravnom sankcionisanju postoji i kod delikta koji se ogleda u omogućavanju upotrebe doping sredstava. Baš kao i kod neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet doping sredstava različite države na različite načine kažnjavaju takvo ponašanje. Italija je i kod ovog delikta najstroža i predviđa ga kao posebno krivično delo za koje se učiniocu može izreći zatvorska kazna.

U slučaju kažnjavanja ometanja doping kontrole zakonodavstva različitih država sveta su znatno ujednačenija. Ne postoji država u kojoj se ometanje doping kontrole kvalifikuje kao posebno krivično delo. U državama u kojima se doping kontrola sprovodi, ne samo od strane komisija sportskih organizacija, već i od strane državnih organa ili organizacija u čijem osnivanju i radu učestvuje država, ometanje doping kontrole se kvalifikuje i kažnjava kao prekršaj. Za razliku od toga, u državama u kojima doping kontrolu sprovode isključivo nedržavni subjekti tj. sportske organizacije i sportska udruženja, sankcionisanje ometanja sprovođenja doping kontrole se prepušta sportskim organizacijama i njihovim disciplinskim organima. Takav kazneno pravni režim važi sve dok radnje kojima se ometa sprovođenje doping kontrole ne dobiju intenzitet koji odgovara radnjama svojstvenim za krivično delo prinude. Naravno, u takvim slučajevima, iako je reč o ometanju doping kontrole, učinilac se ne kažnjava zbog toga što ometa takvu vrtstu kontrole, već zbog toga što njegovo ponašanje ima obeležje krivičnog dela prinude.⁷³

Sagledavanjem zakonodavne prakse država članica EU stiče se utisak da kvalifikovanje prirode određenog delikta izvršenog u vezi sa dopingom ne zavisi od toga ko je njegov učinilac, već pre svega od toga koje je dobro ugroženo izvršenjem delikta i kolika društvena opasnost nastaje njegovim izvršenjem.

IV ZAKLJUČAK

Sankcionisanje delikata izvršenih u vezi sa dopingom u sportu regulisano je na veoma neujednačen način u državama članicama EU. Ta

73 Krivični zakonik Republike Srbije članom 135. propisuje krivično delo prinude. To krivično delo sastoji se u prinuđivanju drugog lica da nešto učini, ne učini ili trpi, upotrebom sile ili ozbiljne pretnje. Moguće je da se ometanje doping kontrole učini na takav način da dođe do upotrebe sile ili pretnje, i tada više ne može biti reči o prekršaju određenom članom 50. stavom drugim Zakona o sprečavanju dopinga u sportu.

neujednačenost ogleda se u sledeće tri dimenzije:

- neke države svojim propisima uopšte ne zabranjuju i ne sankcionišu upotrebu dopinga u sportu, već uređivanje te materije prepuštaju nedržavnim subjektima - sportskim udruženjima,
- države koje svojim propisima zabranjuju i sankcionišu upotrebu dopinga u sportu, čine to u najrazličitijim formama, propisivanjem odgovarajućih pravila u zakonima, uredbama, odlukama, pravilnicima ili nekim drugim opštim pravnim aktima,
- države koje svojim propisima zabranjuju i sankcionišu upotrebu dopinga u sportu, sasvim različito određuju pravnu prirodu pojedinih delikata izvršenih u vezi sa dopingom u sportu, što dovodi do toga da se u jednoj državi izvršenje određenog delikta smatra krivičnim delom ili prekršajem, dok se u nekoj drugoj državi, isti delikt tretira kao disciplinska povreda.

Potpuno odsustvo uplitanja države u organizovanje i sprovođenje sportskih aktivnosti, kao i izostajanje zakonskog regulisanja materije dopinga u sportu je sve ređe, ali je sve uočljivija tendencija usvajanja posebnih zakona namenjenih borbi protiv dopinga u sportu, čak i u onim zemljama koje su uređivanje te materije tokom dugog niza godina prepuštale nevladinim organizacijama. U onim, sada već retkim državama koje i dalje prepuštaju nevladinom sektoru propisivanje pravila o zabrani upotrebe dopinga u sportu, dolazi do sveobuhvatnih promena u načinu zakonskog uređivanja pitanja povezanih sa dopingom u sportu. Promene se ogledaju u tome što se i pored zabrana upotrebe dopinga koje se odnose neposredno na sportiste, a predviđene su aktima sportskih udruženja, od države propisuju novi prekršaji ili nova krivična dela izvršena u vezi sa dopingom. Kod tih prekršaja i krivičnih dela učinioci nisu sportisti već osobe povezane sa njima. Zapravo je reč o uvođenju prekršajne i krivične odgovornosti za trenere, lekare, farmaceute, veterinare i sve druge osobe koje na neki način podstiču ili omogućavaju upotrebu dopinga u sportu. Takvim zakonodavnim merama direktno se utiče na suzbijanje dopinga u sportu, a indirektno se štiti zdravlje sportista.

Kada se upoređi trenutno stanje kazneno pravnog sankcionisanja dopinga u sportu u državama članicama EU, sa stanjem u kome su zakonodavstva najvećeg broja tih država bila do pre dvadeset godina, uočava se tendencija široke kriminalizacije ponašanja povezanih sa dopingom u sportu. Ta tendencija najviše je izražena kada je reč o ponašanjima kao što

su proizvodnja, prodaja, navođenje na upotrebu ili omogućavanje upotrebe doping sredstava. Skoro da nema države u kojoj bar neko od tih ponašanja nije predviđeno kao krivično delo, a sve je veći broj država u kojima su sva nabrojana ponašanja transformisana iz kategorije disciplinskih povreda i prekršaja u kategoriju krivičnih dela. Međutim, kada je reč o samoj upotrebi doping sredstava od strane sportista, kriminalizacija još uvek nije široko prihvaćena. Većina država ne kažnjava sportiste koji koriste doping sredstva i doping metode na osnovu normi krivičnog prava. Razlozi za to su mnogostruki, ali se čini da je osnovni taj što još uvek nije sazrela svest o tome da je doping svojevrsna prevara kojom se u zabludu dovode drugi takmičari, organizatori sportskih manifestacija, sponzori sportskih timova i gledaoci. Tek kada se sport i sportska takmičenja sagledaju kao privredna delatnost tj. poslovna aktivnost koja donosi ogromne zarade i kada se uz to uzme u obzir da postizanje pobede uz pomoć doping sredstava predstavlja način da se na prevaru dođe do sportskog trofeja i profita, razumeće se opravdanost krivičnog sankcionisanja upotrebe dopinga od sportista.

Za razliku od država Severne i Južne Amerike, Azije i Afrike gde do kriminalizacije upotrebe doping sredstava još uvek nije došlo, očigledno je da poslednjih godina, u zakonodavstvima evropskih država jača tendencija sve strože kriminalizacije upotrebe doping sredstava od sportista-takmičara. Međutim, postavlja se pitanje kakvo će dejstvo imati krivično kažnjavanje sportista i da li će represivne mere stvarno doprineti smanjenju upotrebe dopinga u sportu?

Dejan Šuput, MA
Research Fellow
Institute of Comparative Law

Prohibition and Sanctioning of Doping in the EU member states

Legal framework regulating the prohibition and sanctioning of doping in sport in the EU countries is a very interesting topic for research, because of the variety of legal, organizational and financial problems that have to be solved in order to organize and establish effective and efficient

mechanism for counteraction of doping in sport.

Nowadays, more than ever before in the history, laws and regulations in the most of the European countries treat doping in sports and activities related with production and trafficking of doping substances as a crime. In recent years, it is widely accepted that sport doping is only a part of the wider problem of drug abuse within modern societies. The relation between the international drug trade, doping substances trade and organized crime is obvious. The convergence of doping in sport and organized crime demands a new approach to research and fight against that phenomena.

During the past thirty years, all of the EU member states enacted the laws and regulations that have placed a ban for usage of doping substances and methods in sports. Such a laws and regulations comprise variety of sanctions and preventive measures for the sportsmen and sportswoman whose sports activities are involved in doping substances trafficking, smuggling and usage. Besides that, all of the EU countries (except Belgium) ratified the Council of Europe Convention against doping.

The new legal framework regulating the prohibition and sanctioning of doping in sport in the Republic of Serbia has been created after the enactment of Anti-doping Law in November 2005. The passage of the new legislative framework regulating the work and jurisdiction of the Antidoping Agency of Serbia was a decisive step in the process of strengthening state capacities aimed at creation of organizational framework needed for systematical fight against doping in Serbian sport. Now, a more challenging and difficult task lies ahead state and sports organizations. That task is a proper implementation of the new regulatory framework and its harmonization with EU legal standards.

Key words: doping; sport; prohibition; sanctions; EU